

A photograph of a person standing in a lush green field, looking out over a wooden fence. The scene is framed by large, leafy trees in the foreground. In the background, there are more trees and a building under a bright sky.

Jaarverslag 2022

STICHTING HET ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP

Zuid-Hollands Landschap natuurlijk dichtbij

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. Bestuursverslag	5
2.1 Doelstelling, missie en visie	5
2.2 Doelrealisatie	6
2.3 Financieel beleid	6
2.4 Belangrijkste risico's en onzekerheden	9
2.5 Governance	12
2.6 Integriteit	18
2.7 Communicatie met belanghebbenden	18
2.8 Verwachte gang van zaken	19
2.9 Maatschappelijke aspecten van ondernemen	19
3. Toezichtsverslag	20
4. Activiteitenverslag	21
4.1 Natuurproductie	21
4.2 Vrijwilligers	24
4.3 Marketing, communicatie en fondsenwerving	26
4.4 2022: het jaar van de medewerkers	28
5. Jaarrekening 2022	30
6. Overige gegevens	62
7. Bijlagen	65

1. Voorwoord

Klaar voor de toekomst

Het jaar 2022 stond voor Stichting Het Zuid-Hollands Landschap in het teken van de herstart na corona. Die herstart heeft veel energie gekost. Door corona hadden onze gebieden te maken met achterstallig onderhoud, onder andere doordat vrijwilligers tijdens de coronajaren niet aan het werk konden. Het was in 2022 flink aanpoten om de gebieden weer op orde te krijgen. Gelukkig is dat gelukt.

Organisatie

Na twee jaar van thuiswerken en vergaderen via Teams keerden we in 2022 ook weer terug op kantoor. Hierin moesten we onze weg vinden. Medewerkers gaven aan veel werkdruk te ervaren. In 2022 hebben we een nieuwe, efficiëntere organisatiestructuur doorgevoerd. Door deze nieuwe manier van werken kunnen we goed personeel behouden en blijven aantrekken. En is het Zuid-Hollands Landschap in 2023 klaar voor de toekomst.

Stikstof

2022 was ook het jaar waarin het stikstofdebat op scherp werd gezet. De tegenstelling tussen natuur en landbouw lijkt hierdoor steeds groter te worden. Wij betreuren dat. Onder andere omdat er hierdoor nóg meer gepraat wordt, terwijl de achteruitgang in de natuurgebieden door overmatige stikstofafzet alleen maar doorgaat. Gelukkig konden we door financiering vanuit de provincie wél twee stikstofprojecten uitvoeren in de Duinen van Oostvoorne en de Westduinen op Goeree. Hierdoor krijgen de gebieden hun oorspronkelijke karakter met open duinen terug en kunnen inheemse planten zich er weer ontwikkelen.

Méér natuur

Wat het jaar 2023 gaat brengen? We weten dat de provincie Zuid-Holland volgens de doelstellingen van het Natuurnetwerk Nederland 9 procent beschermde natuur moet hebben gerealiseerd in 2027. We weten ook dat uit berekeningen blijkt dat de overheid dat niet gaat halen. Daarom gaan we als Zuid-Hollands Landschap zelf aan de slag voor méér natuur in onze provincie. We koppelen nieuwe ambities aan realisme en een gezonde werkdruk. 2023 is ook het jaar waarin we dat gaan vastleggen in een nieuw Meerjarenbeleidsplan. Met waardering voor zijn jarenlange inzet heeft het Zuid-Hollands Landschap afscheid genomen van directeur, bestuurder Michiel Houtzagers. Zoals hij zelf aangaf: “Ik ben dankbaar dat ik heb mogen bijdragen aan de natuurontwikkeling in onze provincie en wens mijn opvolger net zulke mooie jaren toe”.

Met gepaste trots en vol energie heb ik vanaf april dit jaar het stokje van hem overgenomen.

Jos Bisschops

Directeur-bestuurder Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

2. Bestuursverslag

2.1 DOELSTELLING, MISSIE EN VISIE

Het Zuid-Hollands Landschap zet zich al sinds 1934 in voor het duurzaam beschermen van natuur, landschap en erfgoed. Dat doen we door natuur te beheren, ontwikkelen en beheer door iedereen die zich betrokken voelt bij natuurbehoud te ondersteunen. We hebben een brede achterban en ondersteunen met het programma De Groene Motor veel vrijwilligers die werken voor groen en erfgoed in de provincie. Het beleid en de bijbehorende activiteiten zijn uitgewerkt in het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023, beschikbaar via onze [website](#).

Doelstelling

Het Zuid-Hollands Landschap heeft conform onze statuten als doelen:

- het beschermen, beheren en ontwikkelen van wat uit oogpunt van natuur, landschap en erfgoed waardevol is in Zuid-Holland;
- bezoekers, vrijwilligers, donateurs en anderen binden en verbinden aan natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland;
- natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland in eigendom en/of in beheer nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te creëren; dit zowel ter wille van de natuur zelf als voor het welzijn van de mens.

Missie & Visie

- - Missie: Wij beschermen natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland:
Voor èn met jou, voor altijd.
- - Visie: wij zorgen voor natuur, landschap en erfgoed in de drukste provincie van ons land en vinden het belangrijk dat iedereen in Zuid-Holland daarvan kan genieten. Wij doen dat samen met vrijwilligers, bedrijven, overheden, andere natuur- en landschapsorganisaties, fondsen en onze donateurs. Als goed doel kunnen en willen we het niet alleen doen.

Werk in uitvoering

Diverse uitdagingen in het landelijk gebied vragen om een integrale aanpak, gecoördineerd vanuit de provincies. De provincie Zuid-Holland heeft als gebiedsautoriteit drie deelgebieden onderscheiden (Kust en Duinen, Delta en Veenweiden) met daaronder weer deelgebieden. Het Zuid-Hollands landschap heeft afgelopen jaar inbreng geleverd op die gebieden waar wij kansen zien en waar wij grondposities hebben. De opgaven rondom het stikstofbeleid, natuurherstel, de kaderrichtlijn water en het tegengaan van bodemdaling worden integraal benaderd binnen het Zuid-Hollandse programma landelijk gebied (ZHPLG).

2.2 DOELREALISATIE

In 2022 is het totaal aantal hectare met netto 29 hectare gegroeid tot een totale oppervlakte van 4.760 hectare natuur, landschap en cultuurhistorie (bron CMSi). Dit draagt bij aan een gezonde en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. De Groene Motor faciliteert ruim 7.000 vrijwilligers in erfgoed en groen in Zuid-Holland door hen te ondersteunen met kennis, (financiële) middelen en menskracht. Ons streven is dat zo veel mogelijk mensen de handen uit de mouwen steken in natuur, landschap en erfgoed om deze te behouden voor de toekomst.

Naast het beheren en beschermen van natuur heeft het Zuid-Hollands Landschap als doel om mensen en bedrijven aan zich te binden als donateur/Beschermer, sponsor of vrijwilliger. Belangrijke voorwaarde hiervoor is dat mensen het erfgoed en groen in hun omgeving kunnen beleven. Daarom ontsluiten wij onze natuurgebieden, bieden wij online en offline informatie en faciliteren wij groenparticipatie. Ook in 2022 werkten we hard om onze doelen te realiseren (zie het [activiteitenverslag](#)).

Monitoren en evalueren van resultaten

Aan de hand van het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023 worden werkplannen opgesteld. Op basis daarvan wordt de begroting opgesteld voor het volgende jaar. De financiële en niet-financiële doelstellingen worden periodiek geëvalueerd aan de hand van vooraf gestelde prestatie-indicatoren. Indien nodig worden plannen en prognoses bijgesteld. De zes prestatie-indicatoren zijn in het MJBP vastgesteld.

In 2022 hebben we op beperkte schaal meer natuur veilig kunnen stellen en is een organisatie ontwikkeltraject doorgevoerd om samen effectiever en efficiënter te kunnen werken. De beheerplanning is op orde en ons terreinbeheersysteem CMSi is doorontwikkeld. Het aantal donateurs is stabiel gebleven, terwijl de inkomsten uit onze vaste achterban stegen. Ons eigen vermogen is afgebouwd conform de doelstelling van het MJBP. Het aantal vrijwilligers is behouden en er is weer veel aandacht besteed aan het binden van mensen alsof de boswachter met je meeloopt.

2.3 FINANCIËEL BELEID

Baten en lasten

De inkomsten van het Zuid-Hollands Landschap komen uit verschillende bronnen: provincie, gemeenten, landelijke subsidies (SNL), de Nationale Postcode Loterij, particulieren, fondsen en bedrijven. Door deze verscheidenheid aan bronnen is het risico van discontinuering als gevolg van wegvallende financiën beheersbaar. Het saldo van de baten en lasten heeft zich in 2022 helaas negatief ontwikkeld ten opzichte van de begroting door tegenvallende inkomsten (zoals de effectenportefeuille) en hogere kosten door ziekte en onderbezetting en de herstructurering van de organisatie.

De beleggingsportefeuille van het Zuid-Hollands Landschap wordt beheerd door een externe organisatie. Het mandaat is matig defensief en bestaat voornamelijk uit duurzame beleggingsfondsen. Conform het beleggingsstatuut mag voor maximaal 4% belegd worden in alternatieve beleggingen in opkomende markten. Deze beleggingen zijn gericht op duurzaamheid. In het beleggingsstatuut zijn de bevoegdheden en verantwoordelijkheden vastgelegd. De auditcommissie ziet toe op de uitvoering van het door het bestuur geaccordeerde beleggingsbeleid en rapporteert daarover aan de raad van toezicht.

Voor fondsenwerving worden jaarrond marketingacties uitgevoerd. Inzet van social media en e-mailmarketing blijven belangrijk. Ook in 2022 hebben we een aantal grotere en bijzondere giften mogen ontvangen.

Een totaaloverzicht van het saldo van baten en lasten is terug te vinden in de Jaarrekening 2022 in de paragraaf 'Staat van baten en lasten 2022'.

De baten en lasten van de stichting met een eenmalig of tijdelijk karakter worden zo veel mogelijk in projecten uitgevoerd. Hierdoor houden we beter inzichtelijk wat er is besteed aan de doelstelling.

De Groene Motor

Een uitzondering hierop is het meerjarige programma De Groene Motor. De Groene Motor ondersteunt vrijwilligers met kennis, middelen en menskracht. Dit wordt gefinancierd door middel van meerjarige subsidie van de provincie Zuid-Holland en een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Vanwege de grootte van dit project, met een volledig eigen financiering, is dit apart opgenomen binnen de begroting en jaarrekening. De driejarige subsidie voor de Groene Motor eindigt in 2022. Eind 2022 is een nieuwe tweejarige subsidieaanvraag voor de Groene Motor bij de provincie ingediend.

Analyse baten

De baten van de stichting bestaan uit diverse onderdelen. Onderstaand worden deze nader toegelicht met kenmerk eenmalig of jaarlijks terugkerend en risico's ten aanzien van de continuïteit van de baten.

De baten van particulieren bestaan uit Beschermersinkomsten, giften en legaten en zijn ten aanzien van Beschermersinkomsten en giften veelal jaarlijks terugkerend, maar niet contractueel vastgelegd. De baten van bedrijven bestaan uit sponsoring eenmalig of regulier. De baten van loterijorganisaties zijn de baten van de Nederlandse Postcode Loterij en zijn jaarlijks terugkerend voor een vooraf bepaalde periode. De baten van subsidies van overheden bestaan uit jaarlijkse terugkerende en contractueel vastgelegde SNL-subsidies, De Groene Motor-subsidies en eenmalige subsidies van overheden. De baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten zijn veelal eenmalige baten voor projecten, waarbij projecten ook een langere looptijd kunnen hebben dan één jaar.

Fondsenwervingsmethode(n)

Voor particulieren zijn er online en offline giftenmailingsacties, en structurele donaties via (maandelijks/jaarlijkse) incasso. Uit particuliere inkomsten waren in 2022 circa 50% terugkerende giften en circa 50% eenmalig (nalatenschappen zijn buiten beschouwing gelaten).

Continuïteitsreserve en beleggingen

De continuïteitsreserve is bedoeld als buffer om kosten van de werkorganisatie te kunnen doorbetalen als het Zuid-Hollands Landschap met grote calamiteiten wordt geconfronteerd. De omvang van de continuïteitsreserve is al langer intern een punt van discussie, evenals de omvang van de effectenportefeuille. In 2022 is het beleggingsbeleid opnieuw bepaald en is er een financieel statuut opgesteld. De Raad van Toezicht heeft dat goed gekeurd. We zijn begonnen met het werven van een nieuwe vermogensbeheerder. Wel zijn er voorbereidingen getroffen om de omvang van de continuïteitsreserve te herijken wat in 2023 eerst met de audit commissie en dan met de raad van toezicht zal worden besproken.

Zoals hierboven vermeld (zie 'Baten en lasten') heeft een externe organisatie de beleggingsportefeuille in beheer. Hiertoe is een overeenkomst gesloten die gebaseerd is op de voorwaarden in het beleggingsstatuut van het Zuid-Hollands Landschap. Het mandaat is conform dit statuut matig defensief en bestaat voornamelijk uit duurzame beleggingsfondsen. Conform het beleggingsstatuut mag voor maximaal 4% belegd worden in alternatieve beleggingen in opkomende markten. Deze beleggingen zijn gericht op duurzaamheid. In het beleggingsstatuut zijn de bevoegdheden en verantwoordelijkheden vastgelegd.

Toerekening kosten beheer en administratie

De aanbeveling van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland (GDN) voor kosten beheer en administratie wordt op hoofdlijnen gevolgd. De kosten van beheer en administratie zijn alle kosten die niet aan de doelstelling en werving van baten toe te rekenen zijn. Conform de aanbevelingen van GDN worden de salariskosten via het gehanteerde tijdschrijfsysteem (tijd x tarief) direct aan de doelstellingen toegerekend, waarna het restant vervolgens wordt verantwoord onder kosten beheer en administratie. De ICT-kosten zijn onderverdeeld in kantoorautomatisering en beheeradministratiesystemen. Door middel van een omslag worden de kosten toebedeeld aan de doelstellingen op basis van medewerkers (aandeel in gebruik).

Doorberekening kosten bedrijfsvoering

In verband met de integrale kostentoe rekening worden de kosten van het product Bedrijfsvoering & Financiën doorberekend aan de producten Beheerobjecten, De Groene Motor en de Projecten. Over het jaar 2022 is een bedrag van € 1.181.202 aan kosten voor bedrijfsvoering doorberekend aan de Beheerobjecten, De Groene Motor en de Projecten.

De uitvoeringskosten eigen organisatie worden aan de 'kosten eigen fondsenwerving' en de producten vallend onder 'bested aan de doelstellingen' toegerekend op basis van het relatieve aandeel van elk van de te onderscheiden producten in het totaal van de totale lasten over enig jaar. Voor de verdeling van deze kosten over de diverse producten: zie de bijlage [Producten](#)

Werkplannen 2022

Voor 2022 zijn er werkplannen ten behoeve van de begroting 2022 opgesteld. De basis voor de werkplannen is de visie gebaseerd op het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023. Er zijn werkplannen gemaakt voor de diverse Doelstellingen/Producten zoals Natuurbeheer, Recreatie, Communicatie et cetera (zie de bijlage Begroting komend boekjaar). [interne link]

Begroting 2023

Aan de hand van de werkplannen is de begroting 2023 opgesteld. Deze sluit met een negatief bedrag van € 787.000 als saldogpost van de baten ad € 11.352.000 en lasten ad € 12.139.000. Bij het opstellen van de begroting 2023 is tevens een inschatting gemaakt van de projecten voor 2023. Het negatief saldo ad € 787.000 wordt voor € 351.000 onttrokken aan de Bestemmingsreserves en voor € 436.000 aan de Bestemmingsfondsen. Voor een nadere toelichting, zie de bijlage Begroting komend boekjaar.

Kengetallen/KPI's

In onderstaande tabel staat een aantal van de belangrijkste financiële kengetallen met betrekking tot de effectiviteit en efficiency van bestedingen.

	WERKELIJK 2022	BEGROOT 2022	WERKELIJK 2021
Rentebaten / liquide middelen	-0,26%	0,00%	0,13%
Besteed aan doelstellingen / totale baten	101,65%	108,17%	75,23%
Besteed aan doelstellingen / totale lasten	80,92%	91,07%	76,60%
Kosten eigen fondsenwerving / baten fondsenwerving	21,21%	22,62%	17,09%
Kosten beheer en administratie / totale lasten	15,45%	5,00%	18,86%
Solvabiliteit	59,72%		69,42%
Liquiditeit	3,8		5,8

2.4 BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN

Het Zuid-Hollands Landschap onderscheidt meerdere risico's en onzekerheden. Om deze risico's beheersbaar te maken wordt een register bijgehouden waarin de risico's worden benoemd met hun mogelijke impact en de maatregelen die genomen worden om deze risico's te verkleinen of te beheersen. Dit register is de basis voor de herijking van de continuïteit reserve. De raad van toezicht wordt regelmatig geïnformeerd over wijzigingen in het risicoregister. Onderstaand worden de belangrijkste risico's uit het register toegelicht.

Continuïteit

Het Zuid-Hollands Landschap geeft mede uitvoering aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Deze worden beleidsmatig bepaald in de politiek-bestuurlijke centra van Rijk, provincie en gemeenten;

voor een aanzienlijk deel wordt het realiseren van de doelen financieel mogelijk door het verstrekken van subsidies. Zowel de continuïteit van het beleid als van de financiering is gevoelig voor politiek-bestuurlijke invloeden. De ontwikkeling van nieuw beleid op het gebied van onder andere beschikbare financiële middelen voor natuurdoelen, nieuwe stikstofwetgeving en ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening kunnen grote invloed hebben. Het Zuid-Hollands Landschap anticipeert hierop door de afhankelijkheid van subsidies te verminderen en door invloed uit te oefenen op beleidsontwikkelingen (onder andere door lobby via Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland en de Koepel LandschappenNL).

Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende grond/en – tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere – in tegenstelling tot de Europese Commissie – van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Natuurmonumenten niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen -

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

In het kader van de PNB regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarden tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen voor het publiek.

Eerder heeft de Europese Commissie geoordeeld dat een Duitse TBO kwalificeert als onderneming. In 2022 zijn onderhandelingen tussen de TBO's en de VGG gestart om te onderzoeken of partijen tot een onderhandse schikking kunnen komen. Ondanks dat er gestaag vooruitgang wordt geboekt in de onderhandelingen, is de uitkomst hiervan onzeker. Indien partijen er niet in zouden slagen om tot een onderhandse schikking te komen, is de uitkomst van een eventuele Nederlandse procedure voor de TBO's evenmin zeker. Desalniettemin dient er wel rekening te worden gehouden met een uitstroom van middelen, maar is er geen betrouwbare schatting te maken voor het opnemen van een voorziening.

Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van Stichting Het Zuidhollands Landschap. Ook bij een schikking dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van Stichting Het Zuidhollands Landschap.

Opstallenbeleid

Het Zuid-Hollands Landschap heeft al langere tijd te maken met hogere kosten dan opbrengsten wat betreft de opstallen. Evenals voor het beheeren van natuurterreinen, geldt dat het beheeren en onderhouden van met name cultuurhistorische gebouwen meer kost dan er redelijkerwijs aan opbrengsten tegenover staan. Denk bijvoorbeeld aan het beheer van forten, bunkers en rijksmonumentale gebouwen. Voorheen werden de kosten voor het onderhoud van onze opstallen deels gedekt vanuit de boekjaarsubsidie, wat sinds 2013 niet meer het geval is. In het verleden zijn langjarige contracten afgesloten die wij niet eenzijdig kunnen aanpassen. Om dit tekort op te heffen hebben wij diverse maatregelen genomen. Op de eerste plaats hebben wij voor de erfpachtcontracten het Groene Erfpacht ontwikkeld waarmee de erfpachtcanons geleidelijk meer marktconform worden. Ten tweede zijn er vakantiewoningen ontwikkeld en wordt daarnaast voortdurend naar nieuwe verdienmodellen gezocht. Ook worden waar mogelijk objecten afgestoten door verkoop op basis van erfpacht.

Maatschappelijke relevantie

Willen we de aandacht en betrokkenheid van de (potentiële) donateur, dan vraagt dat continue inspanning. Ten opzichte van andere (natuur)organisaties is het Zuid-Hollands Landschap een relatief kleine speler. In dit kader is het belangrijk om onze succesvolle steunbetuigingscampagne 'Meer natuur' te noemen.

Wijzigingen in samenwerkingsverbanden kunnen leiden tot verlies van identiteit en naamsbekendheid. Het Zuid-Hollands Landschap volgt de maatschappelijke ontwikkelingen en speelt daar waar mogelijk op in. Wij doen dat via acties zoals het werven van donaties voor de aankoop van nieuwe natuurgebieden en zullen ook vaker bredere campagnes zoals 'Meer natuur' organiseren. Wel hebben we een aantal trends ingezet, die we vast willen houden in 2022: mensen doneren méér via (online) losse giften; zijn bereid per jaar meer te betalen als Beschermmer; er is meer aandacht voor nalatenschappen en major-donor werving biedt steeds meer mogelijkheden nu wij daar actief op inzetten.

Het Zuid-Hollands Landschap probeert de risico's en onzekerheden bij de uitvoering van haar doelstellingen te beheersen, door deze te herkennen en te benoemen en waar mogelijk hierop te anticiperen. Hierdoor is de bereidheid om risico's en onzekerheden af te dekken laag, maar de bereidheid om acties te ondernemen juist hoog. Zo spreiden wij onze inkomstenbronnen, zoeken wij naar nieuwe verdienmodellen en zoeken wij actief de samenwerking op. Het zorgvuldig bouwen aan een stevige financiële positie, een van de doelstellingen in het Meerjarenbeleidsplan, geeft ook de mogelijkheid om (on)verwachte tegenvallers op te vangen.

2.5 GOVERNANCE

Raad van toezicht

De raad van toezicht heeft een adviserende en toezichthoudende positie en daad terzijde en houdt toezicht op het gevoerde beleid. Elk lid van de raad van toezicht heeft zijn/haar eigen achtergrond en expertise. Het verslag van de raad van toezicht over het jaar 2022 (het Toezichtsverslag) is [hier](#) te vinden.

Voor het toezicht op de financiële gang van zaken is uit het midden van de raad een audit commissie ingesteld onder voorzitterschap van de heer R. Ruijgrok.

Adviesraad

Het bestuur heeft een adviesraad ingesteld die als het 'inhoudelijke geweten' van het Zuid-Hollands Landschap fungeert en gevraagd en ongevraagd advies geeft over alle beleidsmatige zaken maar ook bijvoorbeeld naar aanleiding van maatschappelijke ontwikkelingen.

De adviesraad bestaat uit de volgende leden: mw. P. Braaksma (voorzitter), mw. P. van Egmond, dhr. H. de Groot, mw. M. Hopperus Buma, dhr. D. Melman, dhr. H. Nuiver, dhr. T. Vogelzang, dhr. L. Vreugdenhil. De leden hebben kennis en expertise op het gebied van natuur, landschap en erfgoed, agrarisch natuurbeheer, landbouw, vrijwilligersbeleid, publieksparticipatie, communicatie en fondsenwerving. Voor gevraagd en ongevraagd advies aan de directeur-bestuurder kwamen zij in 2022 ca. drie keer bijeen. Deze vergaderingen leidden tot adviezen over onder andere duurzaamheidsbeleid, faunabeleid en de mogelijke aankoop van landgoed de Voorde.

Beloningsbeleid

De directeur-bestuurder in dit verslagsjaar 2022, Michiel Houtzagers, had de vertegenwoordigingsbevoegdheid om de werkorganisatie te begeleiden naar de realisatie van de vastgestelde doelen. Daarnaast is hij, samen met het managementteam, eindverantwoordelijk voor het beleid.

De bruto beloning van de directeur o.b.v. een full-time aanstelling (37-urige werkweek) bedroeg in 2022 € 112.988 (€ 151.615 incl. werkgeverslasten en bijtelling auto). Het jaarinkomen van de directeur blijft substantieel onder het maximum van € 130.699 volgens de GDN Beloningsregeling voor 2022. De voorzitter van de Raad van toezicht heeft voorgesteld de BSD-score op 440 te zetten. Ook de wetgeving met betrekking tot de WNT (Wet Normering Topinkomens) is getoetst hoewel het Zuid-Hollands Landschap daar feitelijk niet aan gehouden is omdat het een Anbi-stichting betreft met minder dan 50% subsidie. De belastbare vergoeding en bijtelling betreffen de bijtelling wegens privégebruik van de bedrijfsauto. Aan de directeur is geen lening, voorschot of garantie verstrekt.

BSD-SCORE	BEZOLDIGING ZHL	MAXIMUM GDN
Jaarinkomen		
Brutoloon	104.707	
Vakantiegeld	8.281	
Vaste eindejaarsuitkering	0	
TOTAAL	112.988	130.699
Belaste vergoedingen / bijtellingen	8.412	
Uitbetaling verlofuren	8.511	
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	8.706	
Pensioencompensatie	12.998	
Overige beloningen op termijn	-	
TOTAAL	151.615	221.400

De raad van toezicht heeft in 2022 haar activiteiten onbezoldigd verricht en komt in aanmerking voor een kilometervergoeding. Vanaf 2023 kunnen de leden van de raad van toezicht de wettelijk maximale vrijwilligersvergoeding declareren. Er is tevens een opleidingsbudget voor de leden van de raad van toezicht beschikbaar van gemiddeld 1000 euro per rvt-lid. Er zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan de directeur-bestuurder en de rvt-leden.

Cao Bos en Natuur

Voor medewerkers van het Zuid-Hollands Landschap geldt de cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt is besloten om in de toekomst een IKB van 16% in te voeren. Voor 2022 is dit beperkt tot een periode van 6 maanden.

Gedragscodes en Richtlijnen

Wij onderschrijven de Code Goed Bestuur (de Code Wijffels), de Richtlijn 650 (onderdeel van richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving), de Gedragscode van Goede Doelen Nederland en het CBF-keurmerk.

Samenstelling bestuur/raad van toezicht met hoofd- en nevenfuncties

Directeur-bestuurder

de heer ir. M.R. Houtzagers, Voorburg
directeur-bestuurder

Hoofdfunctie

- Directeur-bestuurder van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

Relevante (neven)functies

- Bestuurslid Leadergroep Hollandse Plassen
- Lid adviescommissie dierenwelzijn gemeente Rotterdam

Raad van toezicht

mevrouw M.Y. van Duijn, Rotterdam

lid raad van toezicht, lid auditcommissie m.i.v. 16 september 2021

Hoofdfunctie

- Eigenaar Van Duijn Coaching

Relevante (neven)functies

- (Waarnemend) voorzitter Stichting Vrienden Parnassia Groep

de heer R.F.M. Ruijgrok, Delft

lid raad van toezicht, voorzitter auditcommissie

Hoofdfunctie

- Manager Verenigingen & Stichtingen bij Bank ten Cate

Relevante (neven)functies

- Geen relevante nevenfuncties

de heer T.J. Slob, Noordeloos

lid raad van toezicht

Hoofdfunctie

- Wethouder in de gemeente Molenlanden

Relevante (neven)functies:

- Melkveehouder De Drie Wedden

de heer ir. F.W. Tazelaar, Den Haag
voorzitter raad van toezicht

Hoofdfunctie

- CEO Thyssenkrupp Veerhaven B.V. en EECV

Relevante (neven)functies

- Lid Raad van Commissarissen Port of Den Helder NV
- Lid Advisory Board Sustainability Honors Programme, Universiteit van Amsterdam
- Lid Project Assessment Committee bij Invest International

de heer mr. J.F. Weber, Nieuwerkerk aan den IJssel
lid raad van toezicht

Hoofdfunctie

- Burgemeester van gemeente Zuidplas

Relevante (neven)functies

- Lid raad van advies van The Green Village Delft
- Bestuurlijk trekker brede verduurzaming van de landbouw rond de Nieuwkoopse Plassen
- Onafhankelijk voorzitter van de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Rotterdam/The Hague Airport

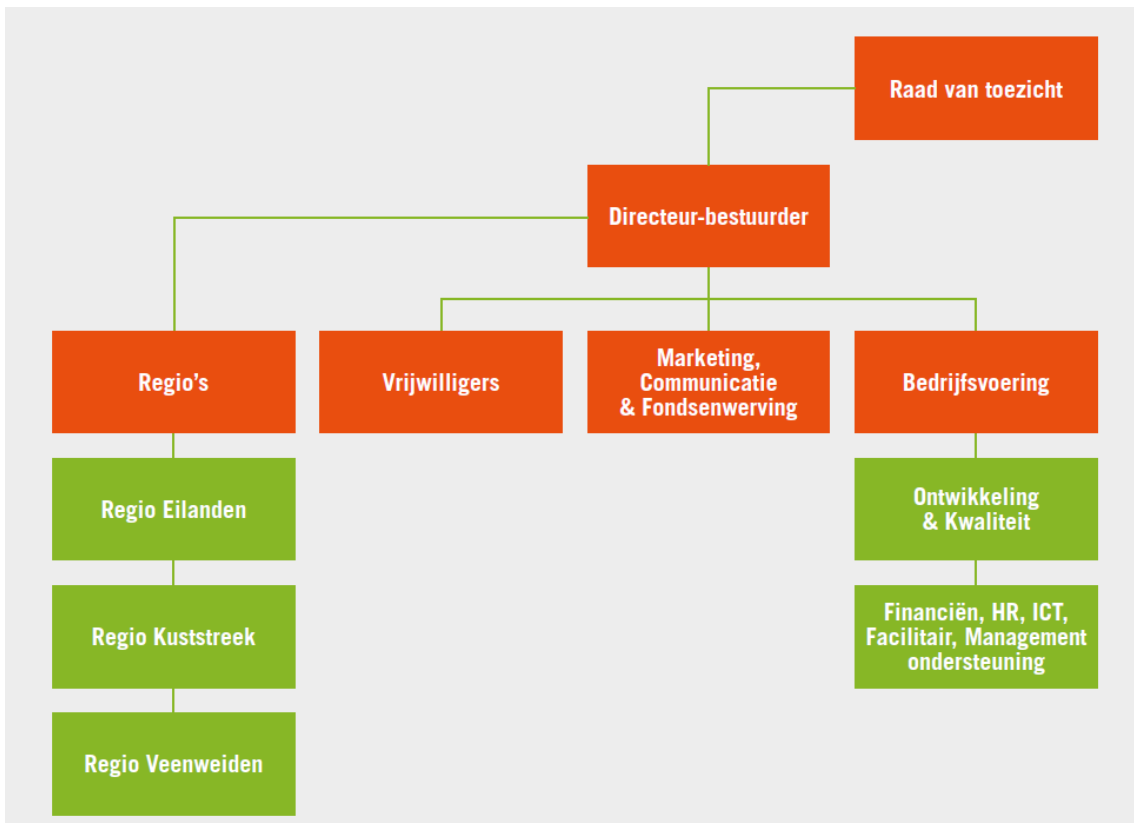
Organisatie

Het managementteam (mt) bestond uit de directeur-bestuurder en afdelingshoofden. Eens per twee weken kwam het MT samen en het MT plus (MT aangevuld met regiohoofden) eens per twee maanden. De directeur-bestuurder stuurde de regiohoofden aan, evenals inhoudelijk de eenheid O&K (Ontwikkeling en Kwaliteit).

In 2022 heeft een organisatieontwikkelingstraject plaatsgevonden die tot een nieuwe structuur voor 2023 heeft geleid. Zie hiervoor in het activiteitenverslag het hoofdstuk '[Bedrijfsvoering & financiën](#)'.

Organogram

Dit organogram geeft schematisch de organisatie van het Zuid-Hollands Landschap in 2022 weer.

Medewerkers

In deze tabel het aantal medewerkers in fte's, inclusief (in percentages) de verhouding vrouw-man.

AFDELING	FTE'S	VROUW	MAN
Bedrijfsvoering	5,15	100%	0%
Ontwikkeling en kwaliteit	8,51	31%	69%
Vrijwilligers	7,69	76%	24%
Marketing, communicatie en	9,69	74%	26%
Regio Eilanden*	6,34	0%	100%
Regio Veenweiden*	8,41	0%	100%
Regio Kuststreek	6,88	28%	72%
Directeur-bestuurder	1,00	0%	100%

TOTAAL FTE'S

Centraal kantoor	31,05
Beheerorganisatie	21,63
Zuid-Hollands Landschap	53,68

** Incl. 3 BBL-ers (leerling-boswachters); in regio Eilanden 0,87 fte, in regio Veenweiden 1,75 fte*

2.6 INTEGRITEIT

Het Zuid-Hollands Landschap ziet het belang van blijvende aandacht voor integriteit binnen de eigen organisatie. Wij willen op het vlak van integriteit transparant en betrouwbaar zijn. In 2021 is het beleidsplan 'ZHL Integriteitsbeleid' vastgesteld. Integriteit en integer handelen liggen niet vast door het hebben van een integriteitsbeleid alléén. Integriteit is permanent en bewust een onderdeel van ons werk. Het integriteitsbeleid van het Zuid-Hollands Landschap is de kapstok waar de regelingen en instrumenten voor integriteit aan opgehangen worden.

Kort weergegeven gaat het om:

- Gedragscode; waarin vastgelegd waaraan medewerkers, bestuurder, toezichthouders en vrijwilligers zich moeten houden.
- Arbeidsvoorwaarden; met bepalingen omtrent arbeidsomstandigheden, veiligheid en welzijn.
- Governance Code Cultuur; bestuur en de toezichthouders committeren zich aan deze code.
- Integriteitsverklaring; alle leden van de raad van toezicht, adviesraad en directie ondertekenden een 'verklaring belangenverstremgeling'.
- Privacy / Informatiebeveiliging; ter uitvoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben wij een (externe) functionaris gegevensbescherming.
- Vier-ogen-principe; basis voor mandaten en te volgen procedures zijn vastgelegd in ons AOIB-beleid. Dit betekent dat verplichtingen/opdrachtbrieven die het mandaat overstijgen door twee verschillende personen worden behandeld.
- Vertrouwenspersoon; ter uitvoering van ons Arbobeleid en de Wet Huis voor Klokkenluiders hebben we een vertrouwenspersoon voor alle medewerkers.
- Klokkenluidersregeling; voorziet in het kunnen melden van een misstand binnen onze organisatie.
- Klachtenprocedure; waarin beschreven hoe wij klachten behandelen. Op onze website staat deze [procedure](#).
- Handhaving; bij het niet naleven van afspraken en regelingen kunnen op basis van de Arbeidsovereenkomst maatregelen worden getroffen.
- Borging; integriteit gaat alleen leven als het een regelmatig terugkerend onderwerp is in gesprekken en overleggen, zo blijven medewerkers en leidinggevenden zich bewust van integriteit.
- Evaluatie; HR evalueert/actualiseert het integriteitsbeleid en de onderliggende gedragscode elke twee jaar.

2.7 COMMUNICATIE MET BELANGHEBBENDEN

Het Zuid-Hollands Landschap streeft naar een open dialoog met belanghebbenden die zijn onder te verdelen in vrijwilligers, donateurs/Beschermers, periodieke schenkers, erflaters, relaties, bedrijven, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen. De specifieke doelgroepen werden ook in 2022 met diverse communicatiemiddelen geïnformeerd, zoals: website, digitale nieuwsbrieven, kwartaalblad, jaarverslag, persberichten en sociale media (met name Twitter, Facebook, LinkedIn en Instagram). Daarnaast namen we deel aan diverse overlegorganen en samenwerkingsverbanden.

Het streven naar verbreding van de doelgroep is doorgezet. Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, moeten we nieuwe doelgroepen aan ons weten te binden. Natuur dichtbij in Zuid-Holland is - zo bleek zeker ten tijde van de coronacrisis - in ieders belang en meer dan eerdere jaren wisten inwoners van de provincie onze gebieden te vinden. Nu is het zaak deze nieuwe natuurliefhebbers ook blijvend aan ons te binden. Om nieuwe doelgroepen aan te spreken is de website vernieuwd en vanaf voorjaar 2022 actief.

2.8 VERWACHTE GANG VAN ZAKEN

Puntsgewijs volgen hieronder enkele aandachtspunten die voor ons beleid in de komende jaren van belang zullen zijn.

- Natuur staat nog steeds midden in de belangstelling. Dat is positief voor het Zuid-Hollands Landschap, maar tegelijk betekent het dat er veel beroep op de organisatie gedaan zal worden.
- Om het stikstofprobleem en andere uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, is er naast natuurherstel een transitie in de landbouw nodig. Het Zuid-Hollands landschap probeert daar concreet een bijdrage aan te leveren zoals in het natuurbeheercollectief in de Krimpenerwaard en het Buijtenland van Rhooon. Maatschappelijk dreigt er een verdere polarisatie tussen landbouw en natuur, waartoe wij ons opnieuw moeten verhouden. - Het behouden en vinden van voldoende goed gekwalificeerde medewerkers is en blijft een grote uitdaging. De organisatie blijft met substantiële onderbezetting kampen ondanks pogingen die situatie te verbeteren. Het binden en boeien van huidige en nieuwe medewerkers is hét speerpunt voor goed strategisch HR-beleid om onze doelstellingen ook op langere termijn te kunnen behalen.
- Het beheersen van de kosten vergt extra aandacht, zeker omdat veel van onze reserves inmiddels benut zijn. Investerings in projecten en de organisatie kunnen daardoor niet meer uit eigen middelen gefinancierd worden waardoor de mogelijkheden aanzienlijk zijn afgenomen.

2.9 MAATSCHAPPELIJKE ASPECTEN VAN ONDERNEMEN

Bij beheeractiviteiten maken we waar mogelijk gebruik van vrijwilligers om het draagvlak voor ons werk te vergroten en kosten te besparen. Op onze landgoederen werken we samen met cliëntgroepen om ook kwetsbaren te laten genieten van de natuur. Zo geven we op meerdere manieren invulling aan onze maatschappelijke opgave.

De bedrijfsvoering is steeds meer gericht op duurzaam werken: zo zetten we financiële middelen weg in duurzame beleggingen, plaatsen we waar mogelijk zonnepanelen voor energieopwekking en werken we zo veel mogelijk papierarm. In 2022 is er een Duurzaamheidsvisie opgesteld die door de werkorganisatie en de raad van toezicht is vastgesteld.

3. Verslag raad van toezicht

Druk jaar

2022 was een druk jaar, waarin niet alleen de wereld, maar ook het Zuid-Hollands Landschap volop in beweging was. We hebben in het verslagjaar vijf keer als raad van toezicht vergaderd mét de directeur-bestuurder en twee keer zonder. Ook waren er vijf vergaderingen van de auditcommissie. Daarnaast was er frequent overleg met de directeur-bestuurder en de ondernemingsraad over het organisatie-ontwikkeltraject dat in 2022 binnen het Zuid-Hollands Landschap is ingezet. We hebben tijdens dit traject actief als klankbord en toezichthouder gefunctioneerd. Hierbij was ook veel aandacht voor onderwerpen als een goed HR-beleid, dat een belangrijke voorwaarde is voor een vitale organisatie.

Samenstelling

Er is in 2022 geen wijziging geweest in de samenstelling van de raad van toezicht. Meer informatie over de samenstelling vindt u in het bestuursverslag. In 2023 zullen volgens het rooster van aftreden twee leden van de raad van toezicht vertrekken. Voor deze functies zijn we in 2022 een wervings- en selectieprocedure gestart. Daarnaast zijn we een wervings- en selectieprocedure begonnen voor de functie van directeur-bestuurder. Dit vanwege het vertrek van de directeur-bestuurder per 1 april 2023.

Op pad

In 2022 was de raad van toezicht actief betrokken bij de mogelijke verwerving van een nieuwe locatie van ons hoofdkantoor. Deze locatie hebben we tijdens de jaarlijkse excursie met de adviesraad, de ondernemingsraad en het managementteam ook bezocht. Verder organiseerden we dit jaar de tweedaagse kennisuitwisseling van LandschappenNL. Ook bezochten we in november de Bestuurdersdag van LandschappenNL.

En verder...

Op basis van het advies van de auditcommissie hebben we onze goedkeuring verleend aan de jaarrekening en het jaarverslag 2021 en de begroting 2023. Ook hebben we de directeur-bestuurder decharge verleend over het gevoerde beleid in 2021. We stelden het financieel statuut met de bijbehorende meerjarenprognose en het risicoregister vast, zijn begonnen met de werving van een nieuwe vermogensbeheerder en hebben de voortgang van het meerjarenbeleidsplan gemonitord.

4.1 Natuurproductie

Dit gebeurde in onze gebieden

2022 was op allerlei fronten een bewogen jaar. Ook voor de gebieden van het Zuid-Hollands Landschap.

Stikstof

2022 was het jaar waarin het stikstofdebat in de media op scherp werd gezet. Intussen voerden wij verschillende stikstofprojecten uit, waarvan het herstelproject in de Duinen van Voorne het meest zichtbaar was. In een gebied van 15 hectare hebben we jonge boompjes en struiken verwijderd. Nu ligt daar weer een duingebied met plekken kaal zand en met veel gradiënten. Dat is o.a. gunstig voor het duinviooltje en dieren als de kleine parelmoervlinder. We hebben in het gebied de verschillende leefgebieden van de zandhagedis met elkaar verbonden, zodat een gezonde populatie kan ontstaan. Ook hebben we in het Groene Strand bij Oostvoorne exoten als de Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw verwijderd. Die dreigden het gebied over te nemen, waardoor het leefgebied van rietvogels en de noordse woelmuis in gevaar kwam.

Opknapjaar

In de Krimpenerwaard en de Vijfheerenlanden was 2022 het grote opknapjaar. Er is veel achterstallig onderhoud aangepakt en weggewerkt. Zo hebben we op veel plekken houtopslag verwijderd uit de rietlanden, onder andere in de Zouweboezem en in Polder de Nesse. Dit is van belang voor de weidevogels. Predatoren als kiekendieven gebruiken dit hout namelijk als uitvalsbasis. Bovendien veranderen rietlanden al snel in bos als je ze te lang niet onderhoudt. Daarmee zou je allerlei soorten rietvogels verliezen.

Ook het Stormpoldervloedbos bij Krimpen aan den IJssel is in 2022 flink aangepakt. Een nieuwe groep vrijwilligers heeft veel achterstallig onderhoud gedaan, waardoor de paden, het riet en de sliksloot er nu weer mooi bij liggen.

Weidevogels

In 2022 hebben we ons volop ingezet voor de weidevogels, bijvoorbeeld in de Voorofsche Polder bij Waddinxveen. Dit is een belangrijk weidevogelgebied. De laatste jaren nam echter vooral het aantal gruttobroedparen af. Bovendien wisten maar weinig gruttokuikens gezond op te groeien. In de zomer en herfst van 2022 hebben we daarom in het gebied dammen, stuwen en een molen geplaatst. Zo kunnen we de waterstand precies afstemmen op de behoeften van de weidevogels. In de Vossen- en Weerlanerpolder bij Hillegom hebben we een jaar eerder vergelijkbare werkzaamheden doorgevoerd. Daarvan zagen we in 2022 al het eerste resultaat: het aantal territoria van de Kievit ging van 39 in 2021 naar 58 in 2022.

Cultureel erfgoed

Het Zuid-Hollands Landschap beschermt ook cultuurhistorisch erfgoed in onze provincie. Om die reden hebben we in 2022 een herstelproject uitgevoerd bij Huys te Warmont. We hebben de Ronde Tuin en de oranjerie in oude glorie hersteld, compleet met mooie zichtlijnen, veel symmetrie en een variatie aan nieuwe planten.

In Goeree zetten we ons in voor het behoud van het zandwallenlandschap. De middeleeuwse zandwallen moesten de akkers beschermen tegen het stuivende zand. Vroeger zag je ze veel op Goeree, maar ze zijn nu veelal verdwenen. In 2022 hebben we een zandwal in natuurgebied Kleistee die was overwoekerd weer mooi zichtbaar gemaakt.

Successen

In het vroege voorjaar van 2022 raasden verschillende stormen over ons land. In natuurgebied Klein Profijt bij Rhoon was de stormschade groot: meer dan de helft van de wilgen was omgewaaid. Onze boswachters hebben twee weken lang gebikkeld om het gebied weer veilig en toegankelijk te krijgen. Gelukkig volgde in april een onverwachte beloning: omdat er veel open plekken in het gebied waren ontstaan, kwamen overal gele spindotters op.

In het Spanjaards Duin bij 's-Gravenzande ontdekten we deze zomer enkele bloeiende groenknolorchissen. De groenknolorchis is een van de soorten waarvoor natuurgebied Spanjaards Duin in 2009 is aangelegd. Het plantje is zeldzaam en erg kieskeurig. Het houdt van gezonde en schone natte duinvalleien. Dat er nu groenknolorchissen in Spanjaards Duin zijn waargenomen, is dus een groot compliment.

Nieuwe natuur

We hebben dit jaar verschillende nieuwe gebieden kunnen aankopen. In de Vijfheerenlanden werden we eigenaar van boomgaard Zouweboezem (2,5 hectare). We gaan het gebied omvormen tot een moerassig gebied, waarin ruimte is voor vogels als porseleinhoen en roerdomp. Bij Noordwijk konden we in duingebied Langeveld 8 hectare overkopen van drinkwaterbedrijf Dunea. Een belangrijke aanwinst, midden in de Bollenstreek, waar natuur schaars is.

Onder de rook van Rotterdam konden we 15 hectare buitendijks gebied bij Poortugaal toevoegen aan onze gebieden. De Poortugaalse Griend vormt een belangrijke groene schakel in de ketting van zoetwatergetijdengebieden langs de Oude Maas. De bever en planten als de spindotter voelen zich in dit soort gebieden thuis.

Weetje

KNNV Bollenstreek voerde in 2022 een natuurinventarisatie uit in natuurgebied Wassergeest bij Lisse. Waarnemers telden 1700 verschillende soorten, waaronder 622 insecten, 285 soorten planten en 106 vogelsoorten. Een enorme biodiversiteit voor een gebied van slechts 53 hectare. Voor ons een teken dat we goed bezig zijn!

Toezicht en handhaving

In de coronajaren 2020 en 2021 werden veel van onze gebieden platgelopen. Die grote druk ging er in 2022 gelukkig van af. In de coronajaren zijn echter wel struipaadjes ontstaan op plekken waar de natuur kwetsbaar is. Het zal nog jaren duren voor de natuur hiervan is hersteld.

Onze boa's hebben mensen in 2022 strakker aangesproken op ongewenst gedrag. Uiteraard wel mét een heldere uitleg waarom het zo belangrijk is dat we de natuur de rust en ruimte moeten geven. Bij de Van Dixhoorndriehoek hebben we hekken moeten plaatsen, omdat mensen en honden door kwetsbare natuur liepen. In 2022 hebben we onze bunkers in het Staelduinse Bos en het Vinetaduin afgesloten. Dit leidde tot minder zwerfafval en minder ongewenst bezoek, wat onder andere belangrijk is voor de vleermuizen die er overwinteren.

4.2 Vrijwilligers

Vrijwilligers weer volop aan het werk

Na twee jaar van beperkende maatregelen vanwege corona konden onze vrijwilligers in 2022 eindelijk weer met zijn allen aan de slag. En dat deden ze vol enthousiasme.

Als corona iets duidelijk heeft gemaakt, is het wel hoe belangrijk vrijwilligers voor onze organisatie zijn. De vele extra handen stellen ons in staat belangrijk extra werk uit te voeren in onze gebieden. Erg fijn dus dat de vrijwilligers na het opheffen van de beperkende maatregelen vrijwel allemaal bij ons terugkeerden.

Voor ons was dit ook het moment om onszelf nóg zichtbaarder te maken voor onze vrijwilligers. Vandaar dat er sinds 2022 een vrijwilligerscoördinator in dienst is bij het Zuid-Hollands Landschap. Deze coördinator ondersteunt de vrijwilligers, regelt cursussen en bijeenkomsten en gaat bij de vrijwilligers langs. Dit alles om onze vrijwillige medewerkers te laten ervaren hoe belangrijk ze zijn voor ons als organisatie. Die waardering hebben wij ook laten zien in een eindejaarsgeschenk (een mooie rugzak) en tijdens de vrijwilligersdag. In 2021 vond die vanwege de coronamaatregelen op verschillende locaties plaats. Dit beviel goed, waardoor we de vrijwilligersdag in 2022 ook op drie locaties hebben gehouden. Door het kleinschaligere karakter is het makkelijker om elkaar te echt te ontmoeten en een band op te bouwen.

Cursussen en trainingen

Na het opheffen van de coronamaatregelen konden we ook de trainingen en cursussen voor onze vrijwilligers weer opstarten. We hebben hierin een ware inhaalslag gemaakt. Zo zijn er zes trainingen 'veldhulpverlening geïsoleerde gebieden' geweest, waarbij onze vrijwilligers leerden hoe ze moeten handelen bij een ongeluk in een moeilijk bereikbaar gebied. Daar was vanuit de vrijwilligers veel behoefte aan. Verder zijn er onder andere vier cursussen storytelling geweest voor onze vrijwillige gidsen, waarin ze leerden hoe ze mensen nóg beter kunnen meenemen in hun verhaal.

Ook hebben we via het provinciale initiatief De Groene Motor dit jaar weer cursussen kunnen organiseren die de jaren ervoor niet of slechts beperkt mogelijk waren, bijvoorbeeld cursussen 'omgaan met de motorkettingzaag' en cursussen 'fruitbomen snoeien'.

En verder...

- Tijdens de Natuurwerkdag konden we weer volop aan de bak en dat deden we ook: met 850 deelnemers.
- We hebben in 2022 via De Groene Motor meegeholpen aan de ontwikkeling van de webapp 'Veilig werken in het groen'. Via deze webapp wordt precies duidelijk wat nodig is om verschillende soorten vrijwilligerswerk veilig uit te voeren. De webapp wordt in 2023 uitgerold.
- Er vormden zich op verschillende plekken in onze provincie enthousiaste nieuwe vrijwilligersgroepen, zoals in het Stormpoldervloedbos. Dankzij de vrijwilligers ligt dit gebied er nu weer mooi bij.
- We bleven de kar trekken voor het project Het Groene Strand. In 2022 leverde dat een mooie onderscheiding op. Onze strandvrijwilligers kregen de Groene Strand Wimpel voor hun werk op de Slikken van Voorne.

4.3 Marketing, communicatie en fondsenwerving

Onvoorspelbaar jaar, toch mooie resultaten

Na een zeer succesvol 2021, waarin we groeiden qua inkomsten, aantal beschermers en supporters op de verschillende online-kanalen, moesten we in 2022 omschakelen naar een nieuwe realiteit. We voelden de onrust op het wereldtoneel.

Grote veranderingen in de maatschappij hebben onmiskenbaar hun weerslag op de private inkomsten van goede doelen als het Zuid-Hollands Landschap. In de jaren 2020-2021 pakte de coronacrisis positief uit voor de inkomsten van natuurorganisaties. Mensen zochten tijdens de lockdowns vooral de natuur op en hadden meer te besteden. Daar plukten wij de vruchten van.

In februari 2022 was er de inval van Rusland in Oekraïne, gevolgd door een Giro 555-campagne met de een-na-hoogste opbrengst ooit. In de goede doelensector zagen we dat (bijna) alle niet-Oekraïne gerelateerde campagnes minder opbrachten. Door de oplopende energieprijzen en de daarmee samengaande financiële onzekerheid waren mensen minder geneigd zich structureel te binden aan goede doelen. Waar we succesvol bleven met onze online-campagnes en telemarketing, zagen we een duidelijke teruggang in de inkomsten uit onze direct mailacties. Onze giftenwerving was met een tweetal campagnes in het voor- en najaar succesvol, maar bleef achter ten opzichte van 2021.

Beschermers

In totaal verwelkomden we in 2022 2.161 nieuwe beschermers. Succesvolle campagnes waren het gratis tijdschrift, de wandelroutes en -pakketten en de Beleefkaart, die gevolgd werden door telemarketing. Als laatste campagne in 2022 vroegen we mensen zich bij het Zuid-Hollands Landschap aan te sluiten via een online-challenge, waarbij we op zoek gingen naar 658 nieuwe beschermers. De respons hierop was overweldigend. De doelstelling die vooraf erg ambitieus leek, werd zonder problemen gehaald.

Ook acties onder onze bestaande achterban waren succesvol. We vroegen trouwe donateurs ons met een verhoogde bijdrage te steunen, vanwege de gestegen kosten van natuurbeheer. Daar kwamen veel positieve reacties op, waardoor onder deze groep de gemiddelde jaarbijdrage met 21 euro steeg.

Nieuwe site en evenementen

In mei leverden we onze nieuwe website op in samenwerking met Usmedia en een viertal andere Landschappen. De website geeft ons meer flexibiliteit en ondersteunt de verdere groei van ons online-

bereik. De vijf Landschappen werkten samen aan een duidelijke manier om routes online aan te bieden. Een mooi voorbeeld van synergie.

Verder konden we in 2022 voor het eerst sinds corona weer evenementen oude stijl organiseren. We vierden Bunkerdag in Hoek van Holland, en de Verandamarkt en Duinendag in en rondom ons bezoekerscentrum Tenellaplas in Rockanje. Voor onze medewerkers en vrijwilligers was het een opsteker dat we weer excursiegroepen konden ontvangen en kinderactiviteiten mochten organiseren.

We zijn als team Marketing, Communicatie en Fondsenwerving trots dat we mooie resultaten konden neerzetten in 2022, ondanks weer een onvoorspelbaar en soms lastig jaar!

Nationale Postcode Loterij

Deelnemers van de Nationale Postcode Loterij stelden ons ook in 2022 in staat om diverse mooie projecten uit te voeren. Enkele hiervan lichten we hier graag uit.

* Herstel Ronde Tuin en Oranjerie bij Huys te Warmont

Zowel de oranjerie als de bijbehorende tuin van Huys te Warmont zijn mede dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij in oude glorie hersteld. De tuin ligt er nu weer bij in de stijl van rond 1920, compleet met mooie zichtlijnen. De nieuwe planten trekken door de variatie aan bloeitijden nu nóg meer vlinders en bijen aan.

* Herstel laarzenpad in natuurgebied Wassergeest

In natuurgebied Wassergeest bij Lisse slingeren wandelaars via een laarzenpad door polderland en verwilderde hakhoutbossen vol vogels. Op de natste stukken heeft het Zuid-Hollands Landschap dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij voor nieuwe bruggen en boomstammetjes gezorgd, zodat iedereen weer op avontuur kan.

* Aankoop Poortugaalse Griend

We hebben bij Poortugaal een buitendijks gebied van 15 hectare aangekocht, dat een belangrijke groene schakel gaat vormen langs de Oude Maas. We gaan de Poortugaalse Griend inrichten als zoetwatergetijdennatuur, met kruidenrijk grasland en wilgengrienden. Een plek waar bevers en planten als de spindotter zich thuis zullen voelen. Deze belangrijke aankoop kwam tot stand dankzij steun van onze donateurs, het Prins Bernard Cultuur Fonds en de Nationale Postcode Loterij.

Stuk voor stuk belangrijke projecten die wij dankzij de Nationale Postcode Loterij kunnen uitvoeren in het belang van de Zuid-Hollandse natuur!

4.4 2022: het jaar van de medewerkers

De afdeling bedrijfsvoering richtte zich in 2022 op twee belangrijke onderwerpen: het welzijn van de medewerkers én meer structuur in de organisatie.

Goede en gemotiveerde medewerkers zijn voor een organisatie essentieel. Vandaar dat we in 2022 gestart zijn met het traject 'binden & boeien'. Met behulp van externe expertise is gekeken hoe we goed personeel kunnen behouden en kunnen blijven aantrekken. Naar aanleiding van dit traject hebben we onder andere de arbeidsvoorwaarden en de scholingsmogelijkheden verbeterd.

Verder hebben we in 2022 opnieuw een tevredenheidsonderzoek gehouden onder onze medewerkers. Veel medewerkers gaven aan grote werkdruk te ervaren. Dit was voor ons aanleiding een traject van organisatieontwikkeling in te gaan. We hebben gekeken hoe de taken efficiënter verdeeld kunnen worden, zodat de werkdruk binnen de organisatie vermindert. Dit heeft geleid tot een nieuwe organisatiestructuur die op 1 januari 2023 is ingegaan. Hierdoor hopen we dat het hoge ziekteverzuim en de uitstroom vermindert en de tevredenheid onder de werknemers toeneemt.

Aandacht voor medewerkers is belangrijk. Daarom hebben we sinds 2022 een HR-adviseur in dienst. Die is het aanspreekpunt van onze medewerkers en dient als sparringpartner voor de leidinggevenden. Ook hebben we een start gemaakt met het verbeteren van de interne communicatie, waar ook in 2023 extra aandacht voor zal zijn.

Meer structuur

In 2022 is een nieuwe financiële structuur ontwikkeld, die in 2023 zijn effect krijgt. In de nieuwe structuur wordt gewerkt met capaciteitsplanning. Dit geeft financiële duidelijkheid en voorkomt overbelasting van de medewerkers. Verder regelen we de facilitaire ondersteuning sinds 2022 meer centraal, zodat een en ander gestructureerder verloopt. Dit levert financieel voordeel op en ontlast de regiokantoren. Op het centrale kantoor hebben we een efficiëncyslag geslagen door mensen met de juiste expertise op de juiste functies te plaatsen. Bovendien hebben we in de financiële administratie veranderingen doorgevoerd, waardoor de werkzaamheden minder omslachtig worden.

In 2022 hebben we daarnaast de nadruk gelegd op een betere verslaggeving van de cijfers richting raad van toezicht, zodat het verhaal achter de soms complexe financiële rapportages duidelijker wordt.

Pittig jaar

Al deze veranderingen zorgden ervoor dat 2022 voor ons een pittig jaar was, maar het is goed dat we de maatregelen genomen hebben. Het Zuid-Hollands Landschap is uitgegroeid tot een organisatie van 60 fte's, waarvan een deel van onze mensen voornamelijk buiten werkt en een deel op het kantoor in Delft. Dat vraagt om een goede aansturing, zodat medewerkers met plezier naar hun werk blijven gaan. Daarnaast werken we met geld van derden om ons werk te doen. Dat brengt verantwoordelijkheid met zich mee. Een goede planning en structuur zijn daarvoor noodzakelijk. We

zijn er nog niet, maar het begin is er. In 2023 zullen we verder gaan op de ingeslagen weg, met als doel om als één efficiënte organisatie zorg te dragen voor de bescherming van natuur in Zuid-Holland.

DEFINITIEF JAARREKENING 2022

Definitief jaarrekening 2022

De definitief jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vaststelling en goedkeuring jaarrekening
- Balans per 31 december per verslagjaar
- Staat van baten en lasten over verslagjaar
- Resultaatbestemming over verslagjaar
- Kasstroomoverzicht over verslagjaar
- Toelichting jaarrekening
- Toelichting op de balans
- Reserves en fondsen
- Toelichting op de staat van baten en lasten
- Overige gegevens
- Bijlagen

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van toezicht van de Stichting 'Het Zuid-Hollands Landschap' heeft de jaarrekening en het bijbehorende activiteiten- en bestuursverslag, inclusief verantwoordingsverklaring van het jaarverslag, goedgekeurd op 28 juli 2023.

Bestuur:

J.A.W. Bisschops (ingaaude 01-04-2023)

W.g.

Raad van Toezicht:

F.W. Tazelaar (voorzitter)

W.g.

S.M.A. Rodts (voorzitter Auditcommissie)

W.g.

Mr. J.F. Weber

W.g.

T.J. Slob

W.g.

M.M.J. Allessie

W.g.

L.A. van Driel

W.g.

Balans per 31 december 2022

(Na resultaatbestemming)

	<u>31 december 2022</u>	<u>31 december 2021</u>
	€	€
ACTIVA		
x € 1.000		
Immateriële vaste activa [1]	112	182
Materiële vaste activa [2]	1.396	1.075
Financiële vaste activa [3]	<u>0</u>	<u>0</u>
	1.509	1.257
Voorraden [4]	7	9
Vorderingen en overlopende activa [5]	5.783	5.210
Effecten [6]	5.123	5.901
Liquide middelen [7]	<u>2.084</u>	<u>4.668</u>
	12.997	15.788
Totaal	<u><u>14.506</u></u>	<u><u>17.046</u></u>
PASSIVA		
x € 1.000		
Reserves en fondsen		
- Reserves		
• Continuïteitsreserve [8]	3.400	4.156
• Bestemmingsreserves [9]	<u>5.263</u>	<u>7.678</u>
	8.663	11.834
- Fondsen		
• Bestemmingsfondsen [10]	<u>2.321</u>	<u>2.356</u>
	2.321	2.356
Voorzieningen [11]	93	118
Schulden en overlopende passiva [12]	3.430	2.739
Totaal	<u><u>14.506</u></u>	<u><u>17.046</u></u>

Staat van baten en lasten over 2022

x € 1.000	Werkelijk 2022 €	Begroot 2022 €	Werkelijk 2021 €
BATEN [13]:			
- Baten van particulieren	2.040	2.260	2.587
- Baten van bedrijven	53	70	61
- Baten van loterijorganisaties	1.125	1.125	1.125
- Baten van subsidies van overheden	4.682	3.783	3.908
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	7.900	7.238	7.680
- Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.438	2.079	1.400
- Overige baten	114	31	824
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Som van de baten	9.453	9.349	9.905
LASTEN:			
Besteed aan doelstellingen [14]			
- Natuurbeheer	2.188	1.787	1.973
- Kwaliteitsborging / Monitoring /	292	284	240
- Recreatie	494	490	378
- Communicatie	856	781	690
- Ontwikkeling	175	239	187
- Beheer objecten	587	648	334
- Opstallen	235	295	303
- De Groene Motor	656	583	466
- Vrijwilligers	217	191	153
- Projecten	3.908	4.816	2.727
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	9.609	10.113	7.452
Wervingskosten [15]	432	437	442
Kosten beheer en administratie [16]	1.834	555	1.834
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Som van de lasten	11.875	11.105	9.728
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Saldo voor financiële baten en lasten	-2.422	-1.756	177
Saldo financiële baten en lasten [17]	-784	212	438
Saldo van baten en lasten	<u>-3.206</u>	<u>-1.544</u>	<u>616</u>

Resultaatbestemming

x € 1.000	Werkelijk 2022 €	Begroot 2022 €	Werkelijk 2021 €
Saldo van baten en lasten	-3.206	-1.544	616
Bestemming saldo van baten en lasten:			
Toevoeging/onttrekking aan:			
- Continuïteitsreserve	0	0	0
- Bestemmingsreserves	-3.171	-1.186	585
- Bestemmingsfondsen	-35	-358	31
	<u>-3.206</u>	<u>-1.544</u>	<u>616</u>

Aanvullend op bovenstaande resultaatbestemming blijken uit de staat van baten en lasten ad +/- € 3.010, vallen de volgende overige mutaties ook onder de resultaatbestemming van het jaar 2022:

1. Wijziging hoogte van de Continuïteitsreserve conform Raad van Toezicht besluit en verdeling wijziging.

Continuïteitsreserve	-756	
Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen	302	40%
Bestemmingsreserve Strategische investeringen	454	60%
	<u>0</u>	

2. Overige mutaties van Bestemmingsreserve Egalisatiereserve versterking Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen

Bestemmingsreserve Beheer Opstallen	400
Bestemmingsreserve Aankoop en beheer terreinen	-400
	<u>0</u>

3. Overige mutaties van Bestemmingsreserve Verbinden met mensen versterking Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen

Bestemmingsreserve Verbinden met mensen	650
Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen	-650
	<u>0</u>

Voor een nadere onderverdeling verwijzen wij u naar de toelichting op de balans.

Kasstroomoverzicht over 2022

(Volgens de indirecte methode)

	2022	2021
x € 1.000	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	-3.206	616
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	348	314
Mutatie bestemmingsreserves	0	0
Mutatie voorzieningen	-25	-9
	<u>322</u>	<u>306</u>
Verandering in werkkapitaal:		
Vorraden en onderhanden werk	3	0
Vorderingen en overlopende activa	-573	-841
Effecten	778	125
Kortlopende schulden (excl. schulden aan kredietinstellingen)	<u>691</u>	<u>-173</u>
	<u>899</u>	<u>-889</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-1.985	33
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in immateriële vaste activa	-32	-81
Investerings in materiële vaste activa	-567	-342
Desinvesteringen in immateriële vaste activa	0	0
Desinvesteringen in materiële vaste activa	0	0
Mutaties overige financiële vaste activa	0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>-599</u>	<u>-422</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie langlopende schulden	<u>0</u>	<u>0</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Mutatie geldmiddelen	<u><u>-2.584</u></u>	<u><u>-389</u></u>
Toelichting op de geldmiddelen		
Stand per 1 januari	4.668	5.058
Mutatie geldmiddelen	-2.584	-389
Stand per 31 december	<u><u>2.084</u></u>	<u><u>4.668</u></u>

Toelichting jaarrekening

Algemeen

Richtlijnen/keurmerken

De jaarrekening 2022 is ingericht conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties. De richtlijn vormt een essentieel onderdeel van de beoordelingen die worden verricht door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) in het kader van het CBF-Keurmerk.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Afrondingen

Over het algemeen zijn de getallen in deze jaarrekening afgerond in duizenden euro's. Hierdoor kunnen er verschillen ontstaan met de totaalstelling als de afzonderlijke reeds afgeronde getallen worden opgeteld.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie zich over verschillende zaken een oordeel vormt en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Het al dan niet opnemen van een voorziening in verband met de VGG-procedure is in belangrijke mate onderhevig aan de oordelen en schattingen, welke zijn toegelicht onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's. Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. Eventuele koersverschillen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

Grondslagen voor balanswaardering

Algemeen

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

- Software

Onder deze post is de investering in software opgenomen die niet fysiek op de locatie aanwezig is, maar waarvan via een portal op internet gebruik wordt gemaakt. Op de investeringen die worden gemaakt om de applicaties bedrijfsspecifiek te maken, wordt afgeschreven. De waarde wordt bepaald tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

Materiële vaste activa

Direct in gebruik voor de doelstelling

- Natuurterreinen;

In de jaarrekening wordt het bezit aan terreinen gewaardeerd op een symbolisch bedrag van €1 omdat de onroerende bezittingen duurzaam aan het economisch proces zijn onttrokken.

- Opstallen;

De opstallen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

- Vakantiewoningen. Het Zuid-Hollands Landschap bezit twee vakantiewoningen die via een intermediair worden verhuurd aan particulieren.

Bedrijfsmiddelen

- Machines en dienstauto's

De machines en dienstauto's zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

- Inventaris

De inventaris bestaat uit kantoormeubilair, computerapparatuur en overige software. De inventaris is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld aan de hand van de verwachte economische levensduur van de bedrijfsmiddelen.

Financiële instrumenten

Onder de financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. De Stichting heeft geen financiële derivaten.

Effecten

De effectenportefeuille bestaat uit aandelen, obligaties, alternatieve beleggingen en liquide middelen. De ter beurze genoteerde aandelen, obligaties en alternatieve beleggingen behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de staat van baten en lasten worden verantwoord.

Vorraden

De voorraden in het kader van de doelstelling bestaan uit artikelen die voor de verkoop zijn bestemd. De voorraden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingswaarde.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid van vorderingen wordt een voorziening getroffen. In 2022 is er een voorziening voor oninbaarheid van vorderingen (waaronder debiteuren) opgenomen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves en fondsen

De bestemmingsreserves zien toe op het deel van het eigen vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan door de directeur-bestuurder een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven. De bestemmingsfondsen zien toe op het deel van het vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan door derden een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven.

Voorzieningen

Voorziening jubilea: De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt ondermeer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. Bij het contant maken is de marktrente van hoogwaardige ondernemingsobligaties ad 3% (2021 was 3%) als disconteringsvoet gehanteerd.

Voorziening groot onderhoud: De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening is gevormd voor de operationeel gebruikte opstallen zijnde het bezoekerscentrum Tenellapas, beide vakantiewoningen en het regiokantoor Veenweiden.

Kortlopende schulden

Schulden met een looptijd van korter dan 1 jaar worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Grondslagen voor waardering van de staat van baten en lasten

Algemeen

Baten en lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de prestaties zijn verricht en afgerond. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Baten en lasten van activiteiten, welke per balansdatum nog niet zijn afgerond, worden verantwoord als respectievelijk vooruit ontvangen en vooruitbetaald.

Baten van particulieren

Baten uit erfstellingen en legaten worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Beschermersinkomsten en periodieke schenkingen worden verantwoord in de periode waar ze betrekking op hebben.

Donaties en giften worden verantwoord op het moment dat de gelden zijn ontvangen.

Baten van bedrijven

Baten van bedrijven worden verantwoord in het boekjaar waar ze betrekking op hebben.

Baten van loterijorganisaties

Baten van loterijorganisaties worden verantwoord in het boekjaar waarin de bate definitief is toegezegd.

Baten van subsidies van overheden

Subsidiebaten voor verwervingen en projecten en de daarmee samenhangende lasten worden verantwoord naar rato van de voortgang. De voortgang van het project of de verwerving wordt bepaald aan de hand van de hiervoor gemaakte kosten.

Overheidssubsidies voor de exploitatie worden verantwoord in het jaar van toekenning.

Voor projecten waarvoor overheidssubsidie wordt verkregen waaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden bij het niet besteden van de subsidie overeenkomstig de subsidievoorwaarden, worden baten verantwoord bij het aangaan van een verplichting tot besteding overeenkomstig de subsidievoorwaarden.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de levering plaatsvindt en/of de dienst is verricht.

Overige baten

Overige baten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld en in de overige baten is tevens inbegrepen de mutatie onderhanden projecten.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Het Zuid-Hollands Landschap heeft haar pensioenen ondergebracht bij Stichting BPL-Pensioenen (BPL). De beleidsdekkingsgraad van BPL bedroeg 116,0% per 31 december 2022 (105,6% per 31 december 2021). De pensioenregeling kwalificeert als een middelloonregeling. Het pensioengevend salaris was in 2022 gemaximeerd tot € 59.706. De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt maximaal 19,09% (in 2021: 19,09%) van het pensioengevend salaris. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens "verplichting aan pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als een last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Ultimo 2022 zijn er evenals in 2021 geen verplichtingen waarvoor een pensioenvoorziening is opgenomen. Aanvullend op de basispensioenregeling van BPL is er een Excedentregeling waarvoor de gehele premie ten laste komt van de werkgever tot een salaris van € 114.866.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschafwaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van de vaste activa zijn begrepen onder de post overige baten.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten van uitgegeven en ontvangen leningen en tegoeden.

Grondslagen voor balanswaardering

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

Kasstroom in vreemde valuta worden omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten, alsmede rentelasten en soortgelijke kosten, worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans

x € 1.000

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa [1]

Het verloop van de immateriële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Software	Totaal huidig boekjaar 2022	Totaal voorgaand boekjaar 2021
	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari	182	182	170
Investeringsen	32	32	81
Afschrijvingen	-102	-102	-68
	-70	-70	13
Boekwaarde per 31 december	112	112	182

Materiële vaste activa [2]

Het verloop van de materiële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Direct in gebruik voor de doel- stelling	Bedrijfs- middelen	Totaal huidig boekjaar 2022	Totaal voorgaand boekjaar 2021
	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari	357	718	1.075	980
Investeringsen	316	252	567	342
Desinvesteringen	0	0	0	0
Afschrijvingen	-40	-205	-245	-246
	275	46	322	95
Boekwaarde per 31 december	632	764	1.396	1.075

Voor een gedetailleerd overzicht van de immateriële- en materiële vaste activa verwijzen wij u naar de bijlage.

Afschrijvingspercentages:

- Direct in gebruik voor de doelstelling 0-10%
- Bedrijfsmiddelen 10-20%
- Software 20-33%

Toelichting op de balans

x € 1.000

De activa betreffende de 'direct in gebruik voor de doelstelling' bestaan uit:

a. Natuurterreinen (in eigendom of met beperkte rechten)

	2022	2021
	hectare	hectare
Stand per 1 januari	4.731	4.791
Mutaties		
- Eigendom	14	13
- Beheer	1	-76
- Erfpacht	0	3
- correctie CMSI	14	0
Stand per 31 december	<u>4.760</u>	<u>4.731</u>

b. Opstallen

De bezittingen die rechtstreeks in gebruik zijn voor de doelstelling betreffen vakantiewoningen en regiokantoren die Het Zuid-Hollands Landschap zonder subsidie heeft aangekocht of gebouwd.

Financiële vaste activa [3]

	2022	2021
	€	€
Andere deelnemingen		
Buitenleven Vakanties B.V.	0	0
	<u>0</u>	<u>0</u>

Betreft een middelrijke deelname ter grootte van € 1.

Toelichting op de balans

x € 1.000

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden [4]

	2022	2021
	€	€
Direct beschikbaar voor de doelstelling		
Winkelvoorraad Bezoekerscentrum Tenellaplas	7	9
	<u>7</u>	<u>9</u>

De voorraden betreffen de winkelvoorraad. De winkelvoorraden betreffen artikelen voor de verkoop zoals boeken, kaarten en educatiematerialen.

	2022	2021
	€	€
Vorderingen en overlopende activa [5]		
Debiteuren	786	279
Belastingen en premies sociale verzekeringen	16	4
Overige vorderingen en overlopende activa	4.981	4.928
	<u>5.783</u>	<u>5.210</u>

Debiteuren

Openstaand saldo	791	284
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-5	-5
	<u>786</u>	<u>279</u>

Een voorziening voor oninbare debiteuren is opgenomen.

	2022	2021
	€	€
Voorziening dubieuze debiteuren		
Stand per 1 januari	-5	-5
Toevoeging	0	0
Onttrekking	0	0
Stand per 31 december	<u>-5</u>	<u>-5</u>

	2022	2021
	€	€
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	16	4
	<u>16</u>	<u>4</u>

Overige vorderingen en overlopende activa

Ministerie RVO (subsidieregeling Natuur en Landschap)	2.758	2.733
Provincie Zuid-Holland (subsidieregeling De Groene Motor en Recreatie)	237	158
Vooruitbetaalde bedragen	12	79
Nog te ontvangen bedragen	1.402	1.560
Nog te ontvangen subsidiegelden voor projecten	573	399
	<u>4.981</u>	<u>4.928</u>

Toelichting op de balans

x € 1.000

Effecten [6]

	2022		2021	
	€	%	€	%
Beleggingsportefeuille				
Aandelen	1.816	35%	2.403	41%
Alternatieve beleggingen	241	5%	260	4%
Obligaties	2.926	57%	2.516	43%
Voor belegging beschikbare middelen	140	3%	723	12%
	<u>5.123</u>	<u>100%</u>	<u>5.901</u>	<u>100%</u>

De obligatiebeleggingsfondsen kennen eind 2022 de volgende ratings: S&P / Moody's A. Het gemiddelde effectieve rendement bedroeg 3%. De verkrijgingsprijs van de obligaties bedroeg € 3.211.

	2022	2021
	€	€
Uitsplitsing Obligaties:		
Staatsobligaties	815	594
Ondernemingsobligateis	<u>2.111</u>	<u>1.921</u>
	<u>2.926</u>	<u>2.516</u>

	2022	2021
	€	€
Liquide middelen [7]		
Banktegoeden	2.078	4.667
Kas	6	1
Kruisposten	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>2.084</u>	<u>4.668</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de stichting.

Toelichting op de balans

x € 1.000

PASSIVA

	2022	2021
	€	€
Continuïteitsreserve [8]		
Stand per 1 januari	4.156	4.573
Mutatie	-756	-417
Stand per 31 december	<u>3.400</u>	<u>4.156</u>

De continuïteitsreserve is bedoeld als buffer om kosten van de werkorganisatie te kunnen doorbetalen als het Zuid-Hollands Landschap op korte termijn onverwacht met grote calamiteiten wordt geconfronteerd. Ingaande het jaar 2022 is de hoogte van de Continuïteitsreserve gebaseerd op een risicoanalyse. De uitkomst van de noodzakelijke hoogte van de Continuïteitsreserve uitgaande van de risicoanalyse bedraagt € 3.092. Op advies van de Audit Commissie heeft de Raad van Toezicht besloten om een minimumgrens van factor 0,5 maal de kosten van de werkorganisatie voor het opvolgende jaar toe te passen en die grens bedraagt € 3.400. Per einde 2022 is er dan een onttrekking van € 756 die voor 40% wordt toegewezen aan Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen en voor 60% aan Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen (voorheen Strategische investeringen).

	2022	2021
	€	€
Bestemmingsreserves [9]		
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	3.652	3.055
Toekomstige bestedingen (voorheen Strategische investeringen)	38	1.745
Verbinden met mensen	379	1.078
De Groene Motor	70	113
Egalisatie reserve	472	1.107
Opstallen	652	580
	<u>5.263</u>	<u>7.678</u>

De bestemmingsreserves zijn reserves waarvoor het voormalig bestuur, thans de directeur-bestuurder, de bestemming heeft aangewezen. In de bestemmingsreserves hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

	2022	2021
	€	€
Aankoop en beheer nieuwe terreinen		
Stand per 1 januari	3.055	2.643
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	598	411
Stand per 31 december	<u>3.652</u>	<u>3.055</u>

De Raad van Toezicht heeft het besluit genomen om de Continuïteitsreserve te verminderen met € 756 waarbij 40% zijnde € 302 van deze vermindering ten gunste is gebracht van de Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen en tevens heeft de Raad van Toezicht het besluit genomen om de Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen te versterken met € 400 welke wordt onttrokken aan de Egalisatiereserve. Hiermee is de Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen afdoende opgehoogd om te kunnen voldoen aan de aangegane verplichtingen.

Toelichting op de balans

x € 1.000

	2022	2021
	€	€
Toekomstige bestedingen (voorheen Strategische investeringen)		
Stand per 1 januari	1.745	1.576
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-1.706	169
Stand per 31 december	<u>38</u>	<u>1.745</u>

De doelstelling van deze reserve betreft het toekomstbestendig maken en houden van de statutaire doelstelling van de stichting door te anticiperen op kansen die voor het Zuid-Hollands Landschap belangrijk zijn in haar ontwikkeling. Dat kan zijn vanwege politieke veranderingen of ontwikkelingen waar wij vanuit strategisch oogpunt op moeten reageren. Voorbeelden vanuit het recente verleden zijn de stikstofdepositie, natuurgraven in de Bonnenpolder, Buitenland van Rhoon etc. Ook in het geval van het beperken van (imago)schade kan een beroep worden gedaan op deze reserve voor extra inzet van mensen en middelen. Veelal zijn de kosten die gemoed gaan met deze onderwerpen niet voorzien of opgenomen in de reguliere begroting. De activiteiten kunnen echter wel substantieel bijdragen aan de strategische doelstellingen van de organisatie. De Raad van Toezicht wordt jaarlijks geïnformeerd over de uitputting van dit reserve. Met ingang van het jaar 2020 worden behaalde resultaten of geleden verliezen ten gunste van of ten laste van deze reserve gebracht. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de bijlage met nadere detailering van deze mutaties. In de toelichting wordt mede toegelicht dat een deel van de onttrekking van de Continuïteitsreserve is toegevoegd ad € 454 aan de Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen en dat er een toevoeging heeft plaatsgevonden van € 650 vanuit Bestemmingsreserve Verbinden met mensen ter aansterking van de reserve.

	2022	2021
	€	€
Verbinden met mensen		
Stand per 1 januari	1.078	1.212
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-700	-134
Stand per 31 december	<u>379</u>	<u>1.078</u>

Deze reserve wordt ingezet voor producten en projecten verband houdend met de invulling van het laten beleven van natuur in onze gebieden. Over het boekjaar 2022 heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 650 ten gunste van de Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen.

	2022	2021
	€	€
De Groene Motor		
Stand per 1 januari	113	115
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-43	-2
Stand per 31 december	<u>70</u>	<u>113</u>

De dotatie heeft plaatsgevonden vanuit het overschot van het product.

Toelichting op de balans

x € 1.000

	2022	2021
Egalisatie reserve	€	€
Stand per 1 januari	1.107	921
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-635	186
Stand per 31 december	<u>472</u>	<u>1.107</u>

Dit betreft een vrije reserve ten behoeve van activiteiten die niet uit de reguliere begroting en/of de jaargebonden Nationale Postcodeloterij ontvangsten kunnen worden gefinancierd. Om deze activiteiten toch doorgang te kunnen laten vinden, wordt een egalisatie reserve gevormd. Over het boekjaar 2022 is er een onttrekking toegepast van € 400 ten gunste van Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen.

De verdeling van deze reserve is als volgt:

<i>Egalisatiereserve 2017-2019</i>	131
<i>Egalisatiereserve 2020</i>	49
<i>Egalisatiereserve 2021</i>	63
<i>Egalisatiereserve 2022</i>	<u>229</u>
	<u>472</u>

	2022	2021
Beheer opstallen	€	€
Stand per 1 januari	580	209
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	71	371
Stand per 31 december	<u>652</u>	<u>580</u>

Bestemmingsreserve Beheer Opstallen

De bestemmingsreserve Beheer Opstallen is ingesteld om uit het rendement het onderhoud van de opstallen te financieren. De provincie Zuid-Holland heeft bijgedragen aan de vorming van deze reserve door geen aanspraak te maken op het deel van de verkoopopbrengst van opstallen dat conform de Algemene subsidie verordening Zuid-Holland aan de provincie toekomt, onder het beding dat deze gelden worden toegevoegd aan het Beheer Opstallen. De mutatie in 2022 bestaat uit het saldo van de baten en lasten van uitgevoerde activiteiten (onderhoudskosten en opbrengsten uit huur en verhuur).

Toelichting op de balans

x € 1.000

	2022	Mutatie	2021
	€	€	€
Bestemmingsfondsen [10]			
Beheer Objecten Derden <i>(zie onderstaande specificatie)</i>	181	-54	235
Beheer Elfenbaan	878	-77	955
Beheer Ockenburgh	263	52	211
Beheer Spanjaards Duin	354	-18	372
Beheer Beresteijn	54	-3	57
Beheer Zandmotor	9	7	2
Beheer Dixhoorndriehoek	74	3	71
Beheer Scharperswijk	49	-16	65
Regionaal Belang Voorne	4	-5	9
Beheer Hollandse IJssel	142	0	142
Krimpenerwaard	164	-3	167
Natuurfonds	-9	-79	69
Van Dixhoorndriehoek antiverstuiving	27	27	0
Vinetaduin Hoekse Lijn	7	7	0
Vinetaduin Vafamil	54	54	0
Fonds Park Moerdijk	70	70	0
	2.321	-35	2.356

	2022	Mutatie	2021
	€	€	€
Beheer Objecten Derden			
Productresultaat Heemtuin Krimpen	8	-1	9
Productresultaat Oostvlietpolder 't Vogelhof	122	-3	125
Productresultaat Vosse en Weerlanderpolder	21	8	13
Productresultaat Biodiversiteit Groene Strand	21	-43	63
Banken	5	-13	18
Begraafplaats Ouddorp	0	0	0
Overige mutaties	5	-2	7
	181	-54	235

Toelichting op de balans

x € 1.000

In de fondsen zijn de gelden ondergebracht waaraan door derden een bestemming is gegeven. Het Zuid-Hollands Landschap kent alleen bestemmingsfondsen, die een omschreven doel hebben.

Fonds Beheer Objecten Derden

Het Fonds Beheer Objecten Derden is ingesteld als egalisatiefonds voor het beheer van terreinen van derden. De bijdragen van derden die voor het onderhoud van deze gebieden worden ontvangen, dienen ter dekking van de beheerkosten.

Fonds Beheer Elfenbaan

Het Fonds Beheer Elfenbaan is ingesteld om de van Rijkswaterstaat ontvangen bedragen in 1999 en 2006 van in totaal € 1.675 en het rendement over dit bedrag de beheerkosten van De Elfenbaan, de ecologische verbindingstrook langs de Rijksweg Leiden-Bodegraven (N11), gedurende een periode van 30 jaar, te voldoen. De Elfenbaan is sinds 1997 bij het Zuid-Hollands Landschap in beheer. Met Rijkswaterstaat is overeengekomen dat dit kapitaal niet wordt belegd in de beleggingsportefeuille.

Fonds Beheer Ockenburgh

Het Fonds Beheer Ockenburgh is ingesteld om van het rendement van het door de provincie Zuid-Holland ontvangen kapitaal van € 105 de beheerkosten te voldoen. Met de Provincie is overeengekomen dat het niet is toegestaan dat een tekort op de beheerkosten in mindering wordt gebracht op het fonds. In 2011 is het Fonds Hyacintenbos samengevoegd met het onderhoudsfonds van het nabijgelegen landgoed Ockenburgh.

Fonds Beheer Spanjaardsduin

In 2010 is een beheersovereenkomst afgesloten met Rijkswaterstaat voor een periode van 30 jaar. De afkoopsom voor de financiering van het beheer bedroeg € 765. Met Rijkswaterstaat is overeengekomen dat de gelden niet zullen worden belegd.

Toelichting op de balans

x € 1.000

Fonds Beheer Beresteijn

Sinds 1 mei 2010 voert het Zuid-Hollands Landschap in opdracht van ontwikkelingsmaatschappij Amvest het onderhoud van het parkgedeelte op Landgoed Beresteijn te Voorschoten. In dit kleine landgoed zal een woongebied met zorgcomponent worden ontwikkeld. Zolang er op het landgoed nog geen concrete ontwikkeling plaatsvindt, zal het Zuid-Hollands Landschap een adviserende rol hebben in de toekomstige ontwikkeling. Daarnaast wordt geprobeerd middels beheer de belangrijkste waarden van het landgoed zichtbaar te maken. Jaarlijks is er met Amvest overleg over het beheer en onderhoud. Om verantwoording te kunnen afleggen over de uitgaven is Fonds Beheer Beresteijn opgezet.

Fonds Beheer Zandmotor

Dit fonds is sinds oktober 2011 opgezet door het Zuid-Hollands Landschap in opdracht van de Provincie Zuid-Holland. Het betreft een grote hoeveelheid opgespoten zand voor de kust van Ter Heijde. Dit pilotproject brengt naast de functie van kustbescherming ook nieuwe natuur met verrassende flora en fauna met zich mee. Om de inkomsten en de uitgaven goed te kunnen volgen is het Fonds Beheer Zandmotor opgezet.

Fonds Beheer Dixhoorndriehoek

Per 1 januari 2012 heeft het Zuid-Hollands Landschap de Van Dixhoorndriehoek (ca. 110 ha) in Hoek van Holland in erfpacht voor 30 jaar. De energiemaatschappijen EON en GDF Suez hebben binnen de van Dixhoorndriehoek een natuurherstelproject uitgevoerd van een paar hectaren. Voor het beheer van deze hectaren betalen zij aan de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap een afkoopsom ineens, voor de komende 29 jaar. De afkoopsom bedraagt € 244. EON en GDF Suez betalen ieder 50%.

Fonds Beheer Scharperswijk

Het beheer en inrichting van het in erfpacht verkregen natuurgebied Scharperswijk is door Rijkswaterstaat eenmalig afgekocht voor een periode van 10 jaar. De afkoopsom bedroeg € 121.

Fonds Regionaal Belang Voorne

Stichting Regionaal Belang Voorne heeft haar activiteiten gestaakt in 2017. Het saldo van vermogen is aan het Zuid-Hollands Landschap geschonken, ten behoeve van de plaatselijke gebiedsontwikkeling.

Fonds Beheer Hollandsche IJssel

Het beheer en inrichting van het verkregen natuurgebied Hollandsche IJssel is door de Provincie Zuid-Holland eenmalig afgekocht voor een periode van 20 jaar. De afkoopsom bedroeg € 188. Dit bedrag is opgebouwd uit een bedrag van € 99 voor het beheer en onderhoud aan de kraanbaan. Het restant ad. € 89 is voor de beheerwerkzaamheden (Boele, Schanspolder en Geitenwei).

Fonds kwaliteitsimpuls Krimperwaard

Om het gebied rond de krimpenerwaard een kwaliteitsimpuls te geven zullen in de komende jaren activiteiten plaatsvinden. Niet alleen ten behoeve van het beheer, maar ook voor de aankoop van gronden, sanering en herinrichting van de natuur. De kosten worden gedekt uit een legaat dat de Stichting Zuid-Hollands Landschap heeft mogen ontvangen ultimo 2019.

Toelichting op de balans

x € 1.000

Fonds Natuur fonds

Het Natuurfonds Voornes Duin en Voordelta Westvoorne (vanaf nu Natuurfonds Westvoorne) is opgericht door Eneco, Vattenfall, Gemeente Westvoorne, Natuurmonumenten en Stichting Het Zuid-Hollands Landschap. Het fonds heeft als doel de natuurwaarden en de natuurbeleving in het Voornes Duin en de Voordelta (Natura 2000 gebied) te versterken. En richt zich specifiek op de natuurgebieden van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap en Vereniging Natuurmonumenten. Dat doet het fonds door jaarlijks € 35 beschikbaar te stellen voor geormerkte projecten van Natuurmonumenten en Het Zuid-Hollands Landschap. De financiële middelen ten behoeve van het fonds worden beschikbaar gesteld door Vattenfall, Eneco en de Gemeente Westvoorne. Het is mogelijk dat andere partijen ook investeren in dit fonds, mits dit door alle betrokken partijen wordt goedgekeurd. Het natuurfonds wordt beheerd door het Zuid-Hollands Landschap.

Van Dixhoorndriehoek antiverstuiving

Het beheer en herinrichting van het antiverstuivingsgebied van het eindstation Hoek van Holland Strand met gemeente Rotterdam.

Vinetaduin Hoekse Lijn

Het beheer van het tunneldak van het eindstation Hoek van Holland Strand met gemeente Rotterdam.

Vinetaduin Vafamil

Het beheer en inrichting van de voormalige Vafamilcamping en direct aangrenzende natuur te Hoek van Holland met de gemeente Rotterdam.

Fonds Park Moerdijk

Het beheren voor Provincie Brabant van Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk Zuid t.b.v. Logistiek park Moerdijk (2022-2028).

Toelichting op de balans

x € 1.000

Resultaatverdeling

	Stand per 1 januari 2022	Werkelijk 2022	Stand per 31 december 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	€	€	€	€	€
<u>Continuïteitsreserve</u>	4.156	-756	3.400	0	-417
	4.156	-756	3.400	0	-417
<u>Bestemmingsreserves</u>					
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	3.055	598	3.652	-48	411
Strategische investeringen	1.745	-1.706	38	-637	169
Verbinden met mensen	1.078	-700	379	-199	-134
De Groene Motor	113	-43	70	-50	-2
Egalisatie reserve	1.107	-635	472	-167	186
Beheer Opstallen	580	71	652	-86	371
	7.678	-2.415	5.263	-1.186	1.001
<u>Bestemmingsfondsen</u>					
Beheer Objecten Derden	235	-54	181	0	74
Beheer Elfenbaan	955	-77	878	-43	-39
Beheer Ockenburgh	211	52	263	-76	77
Beheer Spanjaards Duin	372	-18	354	-23	-32
Beheer Berestijn	57	-3	54	0	8
Beheer Zandmotor	2	7	9	0	0
Beheer Dixhoordriehoek	71	3	74	-13	-22
Beheer Scharperswijk	65	-16	49	-34	-18
Regionaal Belang Voorne	9	-5	4	-35	-2
Beheer Hollandse IJssel	142	0	142	0	-9
Krimpenerwaard	167	-3	164	-134	-42
Natuurfonds	69	-79	-9	0	36
Van Dixhoordriehoek antiverstuiving	0	27	27	0	0
Vinetaduin Hoekse Lijn	0	7	7	0	0
Vinetaduin Vafamil	0	54	54	0	0
Fonds Park Moerdijk	0	70	70	0	0
	2.356	-35	2.321	-358	31
Totaal	14.190	-3.206	10.984	-1.544	616

Toelichting op de balans

x € 1.000

	2022	2021
	€	€
Voorzieningen [11]		
Jubileumvoorziening	12	13
Voorziening groot onderhoud	80	105
	<u>93</u>	<u>118</u>

Jubileumvoorziening

Stand per 1 januari	13	16
Toevoeging	0	0
Onttrekking	-1	-3
Stand per 31 december	<u>12</u>	<u>13</u>

De voorziening voor jubilea is getroffen voor toekomstige uitkeringen overeenkomstig de opgenomen bepalingen in de CAO Bos en Natuur, onderdeel De Landschappen, waarbij uitkeringen voor jubilea zijn toegezegd bij het bereiken van het 25e en 40e dienstjaar. De verplichtingen zijn per individuele medewerker bepaald, waarbij de toekomstige uitkering contant is gemaakt. In de bepaling van de voorziening is rekening gehouden met het aantal dienstjaren en de blijfkans.

	2022	2021
	€	€
Voorziening groot onderhoud		
Stand per 1 januari	105	111
Toevoeging	0	18
Onttrekking	-24	-25
Stand per 31 december	<u>80</u>	<u>105</u>

Aan de Langevelderslag 6 is in 2017 een vakantiewoning ontwikkeld. Om deze woning up-to-date te houden en juist te onderhouden, wordt er jaarlijks gedoteerd aan een voorziening groot onderhoud. Toekomstig groot onderhoud of modernisering van meubilair kan dan worden betaald uit deze voorziening. Met ingang van het jaar 2020 is de Voorziening groot onderhoud uitgebreid met alle de in gebruik zijnde aanwezige opstallen en is in overeenstemming gebracht met de planning van onderhoud voor alle opstallen. De toevoeging heeft plaatsgevonden vanuit het Bestemmingsfonds Beheer Opstallen.

Toelichting op de balans

x € 1.000

	2022	2021
	€	€
Schulden en overlopende passiva [12]		
Crediteuren	1.393	1.007
Belastingen en premies sociale verzekeringen	297	207
Overige schulden en overlopende passiva	1.739	1.524
	<u>3.430</u>	<u>2.739</u>
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	0	0
Loonheffingen	169	115
Pensioenpremies	128	91
	<u>297</u>	<u>207</u>
Overige schulden en overlopende passiva		
Reservering vakantiegeld- en dagen	258	240
Vooruitontvangen bedragen	620	662
Nog te betalen bedragen	138	99
Vooruitontvangen subsidiegelden ten behoeve van projecten	724	523
	<u>1.739</u>	<u>1.524</u>

Toelichting op de balans

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Voorwaardelijke verplichtingen en belangrijke financiële verplichtingen

Huurverplichtingen

Huur (jaarlijks)	€	147
ICT printers (jaarlijks)	€	16
ICT (Axians voor 3 jaar)	€	180
Vervoermiddelen (jaarlijks)	€	29
Totaal	€	<u>372</u>

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Grondaankoop en inschatting (geen) staatssteun

Risico – Klacht bij de Europese Commissie.

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) hebben - op verschillende gronden - tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben beroep aangetekend, omdat de TBO's - in tegenstelling tot de Europese Commissie - van mening zijn dat TBO's als Stichting Het Zuidhollands Landschap niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de TBO's evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen voor het publiek.

Eerder heeft de Europese Commissie geoordeeld dat een Duitse TBO kwalificeert als onderneming. In 2022 zijn onderhandelingen tussen de TBO's en de VGG gestart om te onderzoeken of partijen tot een onderhandse schikking kunnen komen. Ondanks dat er gestaag vooruitgang wordt geboekt in de onderhandelingen, is de uitkomst hiervan onzeker. Indien partijen er niet in zouden slagen om tot een onderhandse schikking te komen, is de uitkomst van een eventuele Nederlandse procedure voor de TBO's evenmin zeker. Desalniettemin dient er wel rekening te worden gehouden met een uitstroom van middelen, maar is er geen betrouwbare schatting te maken voor het opnemen van een voorziening.

Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van Stichting Het Zuidhollands Landschap. Ook bij een schikking dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	€	€	€
Baten [13]			
Baten van particulieren	2.040	2.260	2.587
Baten van bedrijven	53	70	61
Baten van loterijorganisaties	1.125	1.125	1.125
Baten van subsidies van overheden	4.682	3.783	3.908
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.438	2.079	1.400
Overige baten	114	31	824
	<u>9.453</u>	<u>9.349</u>	<u>9.905</u>
Baten van particulieren			
Nalatenschappen	100	350	532
Beschermersinkomsten	1.189	1.260	1.123
Donaties en giften	751	650	932
	<u>2.040</u>	<u>2.260</u>	<u>2.587</u>
Baten van loterijorganisaties			
Nationale Postcode Loterij	1.125	1.125	1.125
	<u>1.125</u>	<u>1.125</u>	<u>1.125</u>
<p>Dit betreft de reguliere bijdrage van de Nationale Postcode Loterij voor het Zuid-Hollands Landschap en De Groene Motor. Het huidige contract via LandschappenNL loopt tot en met 2025.</p>			
Baten van subsidies van overheden			
Natuur en landschap (SNL)	2.379	2.278	2.318
Provincie Zuid-Holland (reguliere producten)	395	411	404
Provincie Zuid-Holland (projecten)	1.908	1.095	1.186
	<u>4.682</u>	<u>3.783</u>	<u>3.908</u>
Incidentele subsidies (eenmalig)	1.908	1.095	1.186
Structurele subsidies	2.774	2.688	2.722
	<u>4.682</u>	<u>3.783</u>	<u>3.908</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten			
Verkoop producten	17	15	11
Bijdrage derden	924	1.606	844
Inkomsten uit terreinen	497	458	546
	<u>1.438</u>	<u>2.079</u>	<u>1.400</u>

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	€	€	€
Brutowinstmarge producten			
Verkoop producten	33	30	15
Kostprijs producten	-16	-15	-4
	<u>17</u>	<u>15</u>	<u>11</u>
Overige baten			
Mutatie onderhanden projecten	-26	0	707
Overige baten	141	31	117
	<u>114</u>	<u>31</u>	<u>824</u>
Lasten [14-17]			
Personeelskosten	4.365	3.601	3.611
Vrijwilligerskosten	172	37	34
Uitbesteed werk	4.377	5.150	3.518
Materieel	446	435	448
Afschrijvingskosten	348	311	314
Voorlichting, communicatie en promotie	695	425	633
Huisvestingskosten	263	198	217
Verwerving	77	0	4
Zakelijke lasten terreinen	108	80	95
Algemene kosten	1.024	-379	852
	<u>11.875</u>	<u>9.858</u>	<u>9.728</u>
Verdeling lasten			
Besteed aan doelstellingen	9.609	10.113	7.452
Wervingskosten	432	437	442
Kosten beheer en administratie	1.834	555	1.834
	<u>11.875</u>	<u>11.105</u>	<u>9.728</u>
Personeelskosten			
Brutolonen en salarissen	2.857	2.512	2.564
Sociale lasten	529	373	441
Pensioenlasten	352	312	364
Overige personeelskosten	627	403	242
	<u>4.365</u>	<u>3.601</u>	<u>3.611</u>

Het personeelsbestand bedroeg gemiddeld 54 fte (voorgaand boekjaar: 51,2 fte)

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	€	€	€
Overige personeelskosten			
Reiskostenvergoeding	16	5	5
Onkostenvergoedingen	60	68	49
Werkkleding	26	27	28
Ziekteverzuim	90	208	84
Scholings- en opleidingskosten	74	60	61
Inhuur derden	334	0	2
Overige personeelskosten	27	35	13
	<u>627</u>	<u>403</u>	<u>242</u>
Besteed aan doelstellingen [14]			
Natuurbeheer	2.188	1.787	1.973
Kwaliteitsborging / Monitoring / Beheeradm	292	284	240
Recreatie	494	490	378
Communicatie	856	781	690
Ontwikkeling	175	239	187
Beheer objecten	587	648	334
Opstallen	235	295	303
De Groene Motor	656	583	466
Vrijwilligers	217	191	153
Projecten	3.908	4.816	2.727
	<u>9.609</u>	<u>10.113</u>	<u>7.452</u>
Wervingskosten [15]			
Personeelskosten	249	228	184
Vrijwilligerskosten	0	0	0
Uitbesteed werk	0	0	0
Materieel	0	0	0
Afschrijvingen	0	0	0
Voorlichting, communicatie en promotie	120	175	180
Huisvestingskosten	0	0	11
Zakelijke lasten	0	0	0
Algemene kosten	63	34	67
	<u>432</u>	<u>437</u>	<u>442</u>

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	€	€	€
Kosten beheer en administratie [16]			
Personeelskosten	1.401	658	840
Vrijwilligerskosten	0	0	0
Uitbesteed werk	262	46	286
Materieel	177	143	13
Afschrijvingen	230	211	114
Huisvestingskosten	155	147	51
Zakelijke lasten terreinen	0		1
Algemene kosten	791	574	530
Omslagen	-1.181	-1.223	
	<u>1.834</u>	<u>555</u>	<u>1.834</u>
Financiële baten en lasten [17]			
Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten			
Opbrengsten uit dividend	31	222	26
Opbrengsten uit rentes	0	-10	2
(On)Gerealiseerde koersresultaten	-779	0	450
Kosten van effecten	-28	0	-30
	<u>-776</u>	<u>212</u>	<u>448</u>
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten			
Rentebaten banken	-9	0	-10
	<u>-9</u>	<u>0</u>	<u>-10</u>

OVERIGE GEGEVENS

6. Overige gegevens

- Controleverklaring accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Stichting “Het Zuid-Hollands Landschap”

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting “Het Zuid-Hollands Landschap” te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting “Het Zuid-Hollands Landschap” per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties”.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting “Het Zuid-Hollands Landschap” zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties” en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag raad van toezicht, het bestuursverslag, de overige gegevens en de bijlagen, in overeenstemming met de RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties”.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties”. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het

voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze

werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Breda, 28 juli 2023

Mazars N.V.

w.g. drs. A.N. Terstegen RA

7. Bijlagen

De bijlagen hebben betrekking op:

- Activastaat
- Recapitulatie reserves en fondsen
- Producten
- Begroting komend boekjaar

Bijlagen: Activastaat

x € 1.000

Omschrijving	Boek- waarde 2021	Inves- teringen 2022	Desinves- teringen 2022	Afschrij- vingen 2022	Boek- waarde 2022
Immateriële vaste activa					
Automatisering	182	32	0	-102	112
	<u>182</u>	<u>32</u>	<u>0</u>	<u>-102</u>	<u>112</u>
Materiële vaste activa					
Direct in gebruik voor de doelstelling					
Natuurterreinen	0	0	0	0	0
Opstallen	357	316	0	-40	632
	<u>357</u>	<u>316</u>	<u>0</u>	<u>-40</u>	<u>632</u>
Bedrijfsmiddelen					
Dienstauto's	153	17	0	-52	118
Machines	384	199	0	-78	506
Inventaris	181	35	0	-75	140
	<u>718</u>	<u>252</u>	<u>0</u>	<u>-205</u>	<u>764</u>
Totaal	<u>1.075</u>	<u>567</u>	<u>0</u>	<u>-245</u>	<u>1.396</u>

Bijlagen: Recapitulatie reserves en fondsen

x € 1.000

	2022						2021					
	Saldo 1 januari 2022	Resultaat producten	Resultaat opstallen en beheer-objecten	Resultaat afgeronde projecten	Overige mutaties	Saldo 31 december 2022	Saldo 1 januari 2021	Resultaat producten	Resultaat opstallen en beheer-objecten	Resultaat afgeronde projecten	Over-heveling	Saldo 31 december 2021
Continuïteitsreserve	4.156	0	0	0	-756	3.400	4.573	0	0	0	-417	4.156
<i>Resultaat overige mutaties</i>		0	0	0	-756 *1)			0	0	0	-417	
	<u>4.156</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-756</u>	<u>3.400</u>	<u>4.573</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-417</u>	<u>4.156</u>
Bestemmingsreserves												
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	3.055	39	0	-144	702 *1)	3.652	2.643	226	0	-23	208	3.055
Egalisatie reserve beleggingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Optimalisatie beheerplannen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toekomstige bestedingen (Strategische investeringen)	1.745	-2.244	0	-566	1.104	38	1.576	558	-7	-191	-192	1.745
Verbinden met mensen	1.078	0	0	-50	-650 *3)	379	1.212	0	-12	-122	0	1.078
Egalisatie reserve	1.107	0	0	-235	-400 *2)	472	921	0	0	186	0	1.107
De Groene Motor reserve	113	-42	0	-1	0	70	115	6	0	-7	0	113
Beheer Opstallen	580	0	46	25	0	652	209	0	-22	-7	400	580
	<u>7.678</u>	<u>-2.247</u>	<u>46</u>	<u>-970</u>	<u>756</u>	<u>5.263</u>	<u>6.676</u>	<u>790</u>	<u>-41</u>	<u>-164</u>	<u>417</u>	<u>7.678</u>

	Saldo 1 januari	2022				Saldo 31 december	Saldo 1 januari -1	2021				Saldo 31 december -1
		Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheer- objecten	Resultaat afgeronde projecten	Overige mutaties			Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheer- objecten	Resultaat afgeronde projecten	Over- heveling	
Toekomstige bestedingen (Strategische investeringen)	1.745	-2.244	0	-566	1.104	38	1.576	558	-7	-191	-192	1.745
<i>Overheveling continuïteitsreserve</i>												
<i>Natuurbeheer</i>		222						385				
<i>Monitoring</i>		0						0				
<i>Kwaliteitsborging</i>		-247						-194				
<i>Waterschapslasten</i>		0						0				
<i>Recreatie</i>		-187						-119				
<i>Communicatie</i>		-806						-669				
<i>Ontwikkeling</i>		-175						-187				
<i>Bedrijfsvoering</i>		-2.392						-422				
<i>De Groene Motor</i>		-6						0				
<i>Vrijwilligers ZHL</i>		-217						-153				
<i>Beheerobjecten</i>		0						0				
<i>Fondsenwerving - beschermerinkomsten en overig</i>		1.565						1.918				
<i>Fondsenwerving - Erfenissen en legaten</i>		0						0				
<i>Afgeronde projecten</i>				-566						-191		
<i>Resultaat overige mutaties</i>					454 *1)						208	
<i>Resultaat overige mutaties</i>					0 0						-400	
<i>Resultaat overige mutaties</i>					650 *3)							
<i>Overheveling Bestemmingsfondsen</i>			0						-7		0	
<i>Overheveling Bestemmingsreserve Optimalisatie beheerplannen</i>					0						0	
		-2.244	0	-566	1.104			558	-7	-191	-192	
Bestemmingsfondsen												
Veenweiden en Rietland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beheer Objecten Derden	235	0	-54	0	0	181	161	0	74	0	0	235
Beheer Elfenbaan	955	0	-77	0	0	878	994	0	-39	0	0	955
Beheer Ockenburgh	211	0	52	0	0	263	134	0	77	0	0	211
Beheer Spanjaards Duin	372	0	-18	0	0	354	404	0	-32	0	0	372
Beheer Berestijn	57	0	-3	0	0	54	49	0	8	0	0	57
Beheer Zandmotor	2	0	7	0	0	9	2	0	0	0	0	2
Beheer Dixhoorndriehoek	71	0	3	0	0	74	93	0	-22	0	0	71
Beheer Scharperswijk	65	0	-16	0	0	49	83	0	-18	0	0	65
Regionaal Belang Voorne	9	0	0	-5	0	4	11	0	0	-2	0	9
Beheer Hollandse IJssel	142	0	0	0	0	142	151	0	-9	0	0	142
Krimpenerwaard	167	0	0	-3	0	164	209	0	0	-42	0	167
Natuurfonds	69	0	0	-79	0	-9	33	0	0	36	0	69
Van Dixhoorndriehoek antiverstuiving	0	27	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0
Vinetaduin Hoekse Lijn	0	7	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0
Vinetaduin Vafamil	0	55	0	-1	0	54	0	0	0	0	0	0
Fonds Park Moerdijk	0	0	0	70	0	70	0	0	0	0	0	0
	2.356	88	-106	-17	0	2.321	2.325	0	39	-8	0	2.356
TOTAAL	14.190	-2.159	-59	-988	0	10.984	13.574	790	-2	-172	0	14.190

Resultaat conform bijlage 'Producten'

Resultaat conform bijlage 'Producten'

*1) <i>Overige mutatie van Continuïteitsreserve conform Raad van Toezicht besluit</i>		-756
Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen	40%	302
Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen (voorheen Strategische investeringen)	60%	<u>454</u>
Totaal		<u><u>756</u></u>
*2) <i>Overige mutaties van Bestemmingsreserve Egalisatiereserve</i>		-400
Bestemmingsreserve Egalisatiereserve		400
Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen		<u>-400</u>
		<u><u>0</u></u>
*3) <i>Overige mutaties Bestemmingsreserve Verbinden met mensen</i>		-650
Bestemmingsreserve Verbinden met mensen		-650
Bestemmingsreserve Toekomstige bestedingen (voorheen Strategische Investeringen)		<u>650</u>
		<u><u>0</u></u>

Bijlagen: Producten

x € 1.000

Product	Natuur- beheer	Kwaliteitsbor- ging/Monitoring / Beheeradmini- stratie	Recreatie	Fondsen- werving	Communi- catie	Ontwikke- ling	Opstallen	Beheer- objecten	Bedrijfs- voering	De Groene Motor	Vrijwil- ligers ZHL	Afgeronde projecten	Totaal	Begroting	Verschil
2022													2022	2022	
Baten															
Subsidie SNL	2.052	45	234	0	0	0	0	35	0	0	0	14	2.379	2.060	319
Subsidie PZH	0	0	0	0	0	0	0	0	0	395	0	0	395	407	-12
Bijdrage NPL	30	0	0	0	0	0	0	0	224	188	0	683	1.125	1.125	0
Bijdragen derden	27	0	11	0	8	0	0	429	0	9	0	441	924	1.499	-575
Subsidie projecten	2	0	56	0	0	0	17	27	0	0	0	1.807	1.908	1.095	813
Inkomsten uit terreinen	246	0	6	0	0	0	244	0	0	0	0	0	497	457	40
Beschermersinkomsten	0	0	0	1.189	0	0	0	0	0	0	0	0	1.189	1.220	-31
Opbrengst winkel	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	17	11	6
Sponsoring	0	0	0	13	0	0	0	40	0	0	0	0	53	70	-17
Giften	18	0	0	733	0	0	0	0	0	0	0	0	751	233	518
Legaten	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	100	350	-250
Rente	0	0	0	0	0	0	2	6	-17	0	0	0	-9	1	-10
Koersresultaat beleggingsportefeuille	0	0	0	0	0	0	0	0	-779	0	0	0	-779	0	-779
Opbrengst beleggingsportefeuille	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3	140	-137
Overige baten	35	0	0	0	24	0	19	34	11	16	0	-25	114	94	20
	2.410	45	307	2.035	50	0	282	570	-558	607	0	2.920	8.668	8.762	-93
Lasten															
Personeelskosten	-850	-203	-374	-249	-462	-138	-35	-173	-1.401	-462	-135	-921	-5.404	-3.601	-1.803
Vrijwilligerskosten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-30	-54	-88	-172	-76	-96
Uitbesteed werk	-984	-89	-100	0	-1	-24	-118	-373	-262	-59	-28	-2.281	-4.317	-4.376	58
Materieel	-171	0	-19	0	-2	0	-4	-14	-177	-42	0	-18	-446	-436	-10
Afschrijvingskosten	-78	0	0	0	-15	0	-25	0	-230	0	0	0	-348	-361	13
Voorlichting , communicatie en promotie	0	0	0	-120	-344	0	0	0	0	0	0	-292	-755	-513	-242
Huisvestingskosten	-7	0	-1	0	1	0	-97	-1	-155	0	0	-3	-263	-173	-89
Verwerving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-77	-77	0	-77
Zakelijke lasten terreinen	-94	0	0	0	-1	0	-2	-8	0	0	0	-3	-108	-103	-5
Algemene kosten	-5	0	0	-63	-10	-13	-8	-1	-791	-58	-1	-75	-1.024	-619	-405
Omslagen	0	0	0	0	-22	0	53	-18	1.181	-5	0	-150	1.039	0	1.039
	-2.188	-292	-494	-432	-856	-175	-235	-587	-1.834	-656	-217	-3.908	-11.875	-10.257	-1.617
Resultaat	222	-247	-187	1.604	-806	-175	46	-17	-2.392	-48	-217	-988	-3.206	-1.496	-1.711

Bijlagen: Begroting komend boekjaar

x € 1.000

	Begroot 2023
	€
BATEN:	
- Baten van particulieren	2.000
- Baten van bedrijven	92
- Baten van loterijorganisaties	1.125
- Baten van subsidies van overheden	3.034
	<hr/> 6.251
- Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	5.081
- Overige baten	20
	<hr/> 11.352
Som van de baten	<hr/> 11.352
LASTEN:	
Besteed aan doelstellingen	
- Natuurbeheer	2.365
- Recreatie / Toezicht en Handhaving	897
- Kwaliteitsborging / Monitoring en Beheeradministratie	211
- Beheer opstallen	367
- Beheer Derden Terreinen	804
- Ontwikkeling	125
- Communicatie	839
- Projecten	4.439
- De Groene Motor	696
- Vrijwilligers ZHL	184
	<hr/> 10.927
Wervingskosten	619
Kosten beheer en administratie	593
	<hr/> 12.139
Som van de lasten	<hr/> 12.139
Saldo voor financiële baten en lasten	<hr/> -787
Saldo financiële baten en lasten	0
Saldo van baten en lasten	<hr/> <hr/> -787
Bestemming saldo van baten en lasten:	
Toevoeging/onttrekking aan:	
- Continuïteitsreserve	0
- Bestemmingsreserves	351
- Bestemmingsfondsen	436
	<hr/> 787
	<hr/> <hr/> 787

Zuid-Hollands Landschap

Stichting Het Zuid-Hollands Landschap
Olof Palmestraat 18, 2616 LR Delft
010 - 272 22 22, info@zhl.nl
www.zhl.nl

Algemeen Nut
Beoogende Instelling
ANBI